Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

1998 йил 10 февраль сешанба

Сотувда эркин нархда № 30 (1811)

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг

ҚАРОРИ

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ КОРХОНАЛАРИНИ САНАЦИЯ ҚИЛИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Қишлоқ хўжалиги корхоналарини санация қилишнинг самарадорлигини таъминлаш ва қулай иқтисодий шароитлар яратиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **ҚАРОР ҚИЛАДИ**:

1. Қуйидагилар:

Қишлоқ хўжалиги корхоналарини санация қилиш бўйича Ҳукумат комиссияси ҳамда вилоятлар ва туманлар ҳокимликлари томонидан санация қилинадиган барча қишлоқ хўжалиги корхоналарида ташқи бошқарувчилар тайинланганлиги;

ташқи бошқарувни ўтказиш учун тижорат банкларида санация қилинадиган барча қишлоқ хўжалиги корхоналарининг махсус счётлари очилганлиги ҳамда барча пул тушумлари ва харажатлар фақат махсус счёт орқали амалга оширилиши;

санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналарининг товар-моддий бойликлар ва хизматлар учун, шу жумладан, меҳнатга ҳақ тўлаш учун, шунингдек, бюджет билан ва бюджетдан ташқари фондлар билан ҳисоб-китоблари махсус счётдан фақат тўлов топшириқлари бўйича маҳсулот ишлаб чиқаришга норматив харажатлар доирасида амалга оширилиши маълумот учун қабул қилинсин.

2. Ташқи бошқарувчилар қишлоқ хўжалиги корхоналарини санация қилиш масалалари бўйича минтақавий комиссиялар билан биргаликда:

санация қилинадиган корхоналарнинг товар-моддий бойликлари қолдиғи ва мол-мулкини, қурилиши тугалланмаган ишлаб чиқаришларини, ер майдонларини, тузилган шартномаларини 1998 йил 1 январдаги ҳолатига кўра бир ой муддатда хатласинлар;

асосий фондлар ва моддий воситаларнинг ортиқча қолдиқларини сотиш чора-тадбирларини кўрсинлар, шунингдек, зарурат бўлса илгари тузилган шартномаларни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда қайта кўриб чиқсинлар.

3. "Пахта-банк", "Мевасабзавотбанк", "Ғаллабанк" ва бошқа тижорат банклари дебитор қарзларни ундиришда санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналарига кўмаклашсинлар.

4. Қуйидагилар:

санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналарининг 1998 йил 1 январдаги ҳолатига кўра бюджетга муддатида тўланмаган тўловларини тўлаш, шу жумладан, пеня 2000 йилгача кечиктирилсин. Тўлов муддати кечиктирилган маблағлар санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан 2000 йил мобайнида тўланади;

санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналарининг Пенсия жамғармаси, Иш билан таъминлаш жамғармаси, Ижтимоий суғурта жамғармаси ва Йўл жамғармасидан пеня қўшилмаган ҳолдаги қарзларини тўлаш 2000 йилгача кечиктирилсин. Кейинчалик улар 2001 йилдан бошлаб 2 йил давомида тенг улушларда тўланади.

5. Санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналарининг 1998 йил 1 январдаги ҳолатига кўра тўлов манбалари билан таъминланмаган кредиторлик қарзлари Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг тегишли вазирликлар ва идораларга имтиёзли фоизсиз кредитига қайта расмийлаштирилсин, ушбу кредит санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан 2003 йилдан бошлаб 3 йил давомида тенг улушларда тўланади.

"Ўзкимёсаноат" уюшмаси, "Ўздавнефтмаҳсулот" бирлашмаси, "Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш" давлат-кооператив қўмитаси, "Ўзқишлоқхўжаликмаш-холдинг" компанияси, "Ўзавтотранс" корпорацияси, Ўзбекистон Республикаси Энергетика ва электрлаштириш вазирлиги ҳамда бошқа вазирликлар ва идоралар корхоналари ва ташкилотларининг бюджетга муддатида тўланмаган тўловлар бўйича қарзлари санация қилинаётган қишлоқ хўжалиги корхоналарининг кўрсатиб ўтилган идоралардан кредитор қарзи миқдоридаги қайта расмийлаштирилган кредит суммасига ҳисобдан чиқарилсин.

6. Тижорат банклари санация қилинадиган корхоналарнинг қарзларини Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги кредитига қайта расмийлаштириш операциялари ўтказилиши, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Пенсия жамғармаси, Иш билан таъминлаш жамғармаси, Ижтимоий суғурта жамғармаси ва Йўл жамғармаси билан тузилган шартномалар бўйича қарзларнинг қайтарилиши ва улар муддати кечиктирилиши устидан қаттиқ назоратни таъминласинлар.

7. "Ўзагросуғурта" давлат-акциядорлик суғурта компаниясининг:

санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналаридан 1996 йил учун суғурта тўловлари тўлаш бўйича қарзларни 1998 йил 1 апрелгача тўлаш;

санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналарининг 1996 йил учун суғурта тўловлари бўйича қарзларини ҳисобдан чиқариш тўғрисидаги таклифлари қабул қилинсин.

8. "Ўздавпахтасаноатсотиш" уюшмаси санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналарининг 1997 йил ҳосилидан тайёрланган пахта хомашёсини қайта ишлашни 1998 йил 1 мартгача тугалласин ҳамда хўжаликлар ихтиёрида қоладиган пахта ва пахта толаси учун узил-кесил ҳисоб-китоб қилсин.

9. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги санация қилинадиган хўжаликлар ёнидан ўтувчи хўжаликлараро коллектор-дренаж тизимлари аҳволини икки ҳафта муддатда текшириб чиқсин ҳамда 1998 йилга ажратилган маблағлар доирасида уларни тозалашни назарда тутсин.

10. Ўзбекистон Республикаси Энергетика ва электрлаштириш вазирлиги, Коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳамда Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги аҳоли фойдаланган электр энергияси ва газ учун 1998 йил 1 мартдан бошлаб бевосита хўжаликлар аҳолиси билан ҳисоб-китоб қилинишини таъминласинлар.

11. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги Коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги билан биргаликда хўжалик ички сув қувурлари тизимларидан фойдаланишни ташкил этиш ва қишлоқ аҳолиси томонидан ичимлик сувдан фойдаланганлик учун ҳисоб-китоб қилиш тартибини икки ой муддатда ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

12. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликлари хусусийлаштирилган чорвачилик фермаларининг, ижарага берилган боғлар, узумзорлар, иссиқхоналар ва бошқа объектларнинг аҳволини ўрганиб чиқсинлар ҳамда хўжаликларнинг иқтисодий манфаатларига зарар етказилган ҳолларда шартномаларни қайта кўриб чиқиш юзасидан белгиланган тартибда тегишли қарорлар қабул қилсинлар.

13. Санация қилинадиган пахта ва дон етиштирувчи қишлоқ хўжалиги корхоналарига ишлаб чиқариш бўлинмалари ва мазкур хўжаликдаги оилалар билан хўжалик ички пудрат шартномалари, мева-сабзавот маҳсулотлари етиштирувчи қишлоқ хўжалиги корхоналарига эса ер участкаларининг хўжалик ички ижараси шартномаларини тузиш тавсия қилинсин.

14. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Молия вазирлиги ва Адлия вазирлиги бир ой муддатда:

ер участкаларининг хўжалик ички ижараси, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш юзасидан хўжалик ички пудрати намунавий шартномаларини;

бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботини юритиш тартибини бир ой муддатда ишлаб чиқсинлар ва тасдиқласинлар.

15. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари ҳамда манфаатдор вазирликлар, идоралар ва ташқи бошқарувчилар билан биргаликда санация қилинадиган қишлоқ хўжалиги корхоналарининг ортиқча ходимларини бўшатиш, шунингдек, ушбу ходимларни ишга жойлаштириш бўйича бир ой муддатда таклифлар ишлаб чиқсин ва тақдим этсин.

16. Ўзбекистон Республикаси Прокуратурасига қишлоқ хўжалигида қонун ҳужжатларига риоя этилиши, шу жумладан, қишлоқ хўжалиги корхоналарининг фаолияти, шунингдек, шартнома интизоми таъминланиши устидан назоратни кучайтириш тавсия қилинсин.

17. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 14 январдаги 21-сон қарори билан белгиланган қишлоқ хўжалиги корхоналарининг санация қилиниши учун (1998-1999 йилларда) шахсий жавобгарлик Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раисига, вилоятлар ва туманлар ҳокимлари зиммасига юклансин.

18. Қишлоқ хўжалиги корхоналарини санация қилиш масалалари бўйича Ҳукумат комиссияси ва минтақавий комиссиялар санация қилинадиган хўжаликларни молиявий соғломлаштириш режаларининг бажарилишини йилнинг ҳар чорагида таҳлил қилсинлар ва ҳисобот ойидан кейинги ойнинг 20-кунида Вазирлар Маҳкамасига ахборот тақдим этсинлар.

19. "Ўзтелерадио" компанияси, Давлат матбуот қўмитаси Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Иқтисодий ночор корхоналар ишлари қўмитаси ва санация бўйича минтақавий комиссиялар билан биргаликда қишлоқ хўжалиги корхоналарини санация қилишни ёритишга доир махсус эшиттиришлар ва рукнлар ташкил этсинлар.

20. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 28 декабрдаги 465-сон қарори билан тасдиқланган "Иқтисодий ночор корхоналарни санациялаш тўғрисидаги низом"нинг 1-банди қуйидаги мазмундаги хат боши билан тўлдирилсин:

"Мазкур Низомнинг амал қилиши "Қишлоқ хўжалиги корхоналарини санация қилиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ қишлоқ хўжалиги корхоналарини суддан олдин санация қилишга татбиқ қилинмайди".

21. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Бош вазир ўринбосари Б. Ҳамидов зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 7 февраль.

Тошкентдаги қадоқлаш ва жойлаб-ўраш ускуналари бўйича тажриба конструкторлик ва технологик бюросининг фаолиятидан кимнингдир хабари бор, кимники йўқ. Фотомухбиримиз Тўлқин Каримов бу ҳақда бизга соддагина хабар ва мукаммал суратлар олиб келди. Маълум бўлишича, бюро қадоқловчи ва жойлаб-ўровчи турли нав ва мураккабликдаги машиналарни яратиш, уларни харидорлар талабига мувофиқ жамлаш, қуйма ва пуфлама прессформалар, ностандарт ускуналар ишлаб чиқариш билан шуғулланади. Бугунги кунда корхона МДҲ ва Шарқий Оврўпо мамлакатлари буюртмачиларининг ишончли ҳамкорига айланган.

СУРАТДА: мазкур корхонанинг илғор ишчиси Рустам Сиддиқов.

БУЮК БРИТАНИЯ ПАРЛАМЕНТИ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИНГ ТАШРИФИ

9 февраль куни Буюк Британия парламенти делегацияси Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси таклифига биноан расмий ташриф билан Тошкентга келди.

Делегация аъзоларини Олий Мажлис Раисининг ўринбосари Б. Бугров қабул қилди. Илиқ ва дўстона вазиятда ўтган суҳбат чоғида Б. Бугров ёш мустақил давлатимизнинг парламенти олиб бораётган қонунчилик ишлари хусусида тўхталиб, бу борада жаҳоннинг етакчи давлатлари, шу жумладан, Буюк Британия парламенти тажрибасидан ҳам фойдаланилаётганлигини мамнуният билан таъкидлаб ўтди. Делегация аъзолари иккала давлат ўртасидаги парламентлараро муносабатларни янада фаоллаштириш мақсадга мувофиқ, деган якдил фикрни изҳор этдилар. Суҳбат чоғида Буюк Британиянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Барбара Хэй хоним иштирок этди.

Шу куни меҳмонлар Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигида ҳам қабул қилинди.

Буюк Британиялик меҳмонларнинг ташриф дастурида Олий Мажлис Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили С. Рашидова билан, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Стратегик ва минтақалараро тадқиқотлар институтида, Инсон ҳуқуқлари бўйича республика Миллий марказида, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатияси университетида, Олий Мажлис қўмиталарида, Олий Мажлис ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институтида, Ўзбекистон мусулмонлари диний идорасида суҳбатлар ва учрашувлар ўтказиш, Тошкент ва Самарқанд шаҳарларининг диққатга сазовор жойларини томоша қилиш назарда тутилган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг

ФАРМОНИ

ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАР ИШТИРОКИДАГИ ЛОЙИҲАЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Хорижий сармоя иштирокидаги инвестиция лойиҳаларини тайёрлаш ва амалга оширишга расмиятчилик билан ёндашишни ва сансалорликни бартараф этиш, уларни танлаб олиш ва амалга ошириш механизмини тартибга солиш, шунингдек, келишиб олиш ва тегишли рухсат берувчи ҳужжатлар бериш тартибларини соддалаштириш мақсадида:

1. Белгилансинки, хорижий инвестициялар жалб қилинган ҳолда амалга оширилаётган лойиҳаларни рўёбга чиқариш давлат инвестиция сиёсатининг устувор йўналиши ҳисобланади ва унинг мониторинги давлат томонидан олиб борилади.

2. Белгилаб қўйилсинки, Вазирлар Маҳкамасининг Инвестиция дастурлари департаменти давлат инвестиция сиёсати амалга оширилишини ташкил этувчи ягона ваколатли ва масъул орган ҳисобланади, унинг қарорлари инвестиция жараёнининг барча қатнашчилари томонидан бажарилиши мажбурий ҳисобланади.

3. Вазирлар Маҳкамасининг Инвестиция дастурлари департаментига хорижий инвестициялар иштирокидаги лойиҳалар амалга оширилиши устидан давлат мониторингини ташкил этиш юклансин.

4. Қуйидагилар Инвестиция лойиҳалари амалга оширилиши устидан давлат мониторингининг асосий йўналишлари этиб белгилансин:

инвестиция лойиҳаларини амалга оширишнинг барча босқичларида уларга тўсқинлик қилувчи омилларни аниқлаш ва ўрганиш ҳамда уларни бартараф этиш юзасидан тезкор чора-тадбирлар кўриш;

инвестиция фаолиятининг норматив-ҳуқуқий базасини такомиллаштиришга доир таклифлар тайёрлаш;

мавжуд расмиятчилик тўсиқларини, шу жумладан, инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш билан боғлиқ турли масалаларни кўриб чиқиш муддатларини тартибга солиш йўли билан бартараф этиш.

5. Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати кафолати остида кредитларни жалб қилган ҳолда хорижий сармоя иштирокидаги инвестиция лойиҳаларини ҳужжатлар тақдим этилган кундан бошлаб икки ҳафта муддатда:

қўлланиладиган технологиянинг иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқлиги, техник даражаси ва нархига кўра рақобатбардошлилигини умумий баҳолаш бўйича — Ўзбекистон Республикаси Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлигида ҳамда Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигида;

иқтисодий самарадорлиги ва ўзини ўзи қоплашини, маблағ билан таъминлаш схемасини баҳолаш бўйича — Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигида ва ваколатли банкларда бирйўла экспертизадан ўтказиш тартиби белгилаб қўйилсин.

6. Алоҳида йирик ва стратегик жиҳатдан муҳим объектлар бўйича хорижий инвестициялар иштирокидаги лойиҳалар бевосита Вазирлар Маҳкамасининг Инвестиция дастурлари департаментида экспертизанинг ваколатли органлари ҳамда юқорида кўрсатилган вазирликлар ва идоралар жалб қилинган ҳолда кўриб чиқилади ва келишиб олинади.

7. Белгилансинки, хорижий сармоя иштирокидаги инвестиция лойиҳаларини кўриб чиқиш ва тасдиқлашнинг белгиланган тартиби ва муддатлари бузилиши учун вазирликлар, идоралар ва республиканинг тегишли тузилмалари раҳбарлари шахсан жавоб берадилар.

8. Корхоналарнинг ўз маблағларини тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ва кредитлар ҳисобига амалга ошириладиган инвестиция лойиҳалари юқорида кўрсатилган экспертизадан ўтказилмайди.

9. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги бир ой муддатда хорижий инвестициялар иштирокидаги лойиҳаларни экспертизадан ўтказиш ва келишиб олиш бўйича идоравий норматив ҳужжатларни текшириб чиқсин ва улар мазкур Фармон талабларига мувофиқлаштирилиши устидан назорат ўрнатсин.

10. Мазкур Фармоннинг сўзсиз бажарилиши устидан жавобгарлик Бош вазир Ў. Султонов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 9 февраль.

МУНОСАБАТ

МУЗЕЙЛАР РАВНАҚ ТОПСИН

Республикамизда музейлар ишини тубдан яхшилаш ҳақида матбуотда эълон қилинган Президентимизнинг Фармони кенг жамоатчилик томонидан қизғин кутиб олинди. Бу ҳужжатни мамлакатимиз мустақилликка эришгандан кейин миллий маданиятимизни ривожлантириш, қадимги меросни асраб-авайлаш, қадриятларимизни янада чуқуррок ўрганиш ва тарғиб этиш борасида қўйилган янги салмоқли қадам, деб баҳолаш мумкин.

Музейларимиз авлод-аждодларимиздан қолган ёдгорликларни сақловчи хазинадир. Миллий маърифат ва маънавиятимизни ривожлантириш ишларини музейлар ишини такомиллаштирмасдан амалга ошириш мумкин эмас.

Ўзбекистон ҳақиқатан музейлар ўлкасидир. Республикамиз пойтахти Тошкентда кўргазмалар сони жиҳатидан бой бўлган, жаҳонга донғи кетган йирик музейлар бор. Ҳозирги кунда Ватанимизда 510 та музей ишлаб турибди. Уларга қўйилган буюм ва экспонатларнинг кўплари бетакрор ва қимматбаҳо ёдгорликлардир. Масалан, Самарқанддаги «Афросиёб» музейида сақланиб турган деворий расмларни кўрган Франциянинг марҳум Президенти Франсуа Миттеран уларни «Шоҳ асар» деб юксак баҳолаган эди. Музейларимизда сақланиб келаётган мана шундай нодир меросга эга бўлиш нақадар фахрли бўлса, шу қадар масъулиятли ҳамдир. Чунки ҳар бир экспонат ўзига хос ва бетакрор илмий, тарихий ва санъат асари ҳамдир. Уларни асраб-авайлаб сақлаб, келажак авлодга бенуқсон етказиш музей ходимларининг шарафли бурчи, албатта.

Ёдгорликларнинг илмий ва амалий аҳамияти вақт ўтган сайин ортиб бораверади. Фанда жуда кўп илмий муаммолар борки, уларни фақат ўтмиш осори-атиқалари орқалигина ўрганишимиз мумкин. Масалан, музейларда сақланиб келинаётган тарихга оид оддийгина шиша бўлаклари орқали табиий фанлардаги жуда кўп чалкаш ва кам ёритилган масалалар ойдинлаштирилганлиги маълум. Ўзбекистон музейлари таркибида қўрғошин бирикмалари бўлган буюмлар анчагина. Булар қаторига қадимги металл қотишмали буюмлар, тақинчоқлар, шиша идишлар, сирланган мозаика ва майолика тахтачалар ҳамда хўжалик асбобларини киритиш мумкин. Бундай қўрғошин бирикмалари таркибида қўрғошиннинг турли изотоплари ва ҳали фанга номаълум бўлган кимёвий элементлар борлиги аниқланган. Бундай изотоплар ўша буюмлар қаердаги конларнинг хомашёларидан тайёрланганлигини аниқлашга имкон беради.

Музей фондларида ҳали ўрганилмаган сон-саноқсиз ва таъмирга муҳтож қимматли ноёб ёдгорликлар сақланиб келинаяпти. Уларни чуқур ўрганиш ва таъмирлашдан сўнг музей экспозицияларини янада тўлдиришга жалб этиш мумкин. Шу йўл билан секин-аста турли мавзу ва тарихий даврларга оид кўргазмаларни ташкил этиш имконияти туғилади. Музейлар фаолиятини бундай ривожлантириш сарф-харажатларнинг ҳам олдини олади.

Шу билан бирга, юқоридаги Фармон музейларни равнақ топтириш билан боғлиқ айрим фикр ва мулоҳазаларни ҳам уйғотади кишида. Масалан, музей фондларини бойитиш асосан бор материаллардан кенг фойдаланиш, йиғиш ва четдан келтириш ҳисобига режалаштирилган. Бизнинг фикримизча, республикамиз сақланиб келинаётган ер ости археологик ёдгорликларга ҳам ниҳоятда бой. Ўзбекистон Фанлар академияси Академик Я. Ғуломов номли Археология институтида тўпланган маълумотларга кўра, ҳозирги кунда Ўзбекистоннинг турли вилоятларида 5391 та археологик ёдгорликлар мавжудки, улардан 66 таси дунё аҳамиятига моликдир. Бу археологик қатламлар қаърида жуда кўп ноёб ва нодир топилмалар учраши кутилмоқда. Шу сабабли музей заҳираларини бойитишнинг асосий манбаи сифатида Ўзбекистонда археологик изланиш ишларини кенгайтириш айни муддаодир. Бунинг учун ҳар бир шаҳар ва вилоятдаги музейлар эҳтиёжлардан ва заруриятдан келиб чиққан ҳолда археологик изланиш режаларини тузиши ва бунинг учун зарур маблағ ва ресурслар билан таъминланиши керак.

Ушбу Фармонни изчил амалга ошириш учун яна бир масаланинг ижобий ҳал қилиниши ўта муҳимдир. Музейларда жуда кўп ноёб ёдгорликлар сақланиш шароитига қараб, сифатини йўқотиши мумкин. Бундай экспонатларнинг ўта қимматли эканини ҳисобга олиб, уларни сақлаш учун махсус муҳофаза шароитларини яратиш зарур. Чамаси, ёдгорликларни мўътадил шароитларда сақлашни қонунлаштирувчи меъёрий ҳужжат ва қўлланмалар ишлаб чиқилиши керакка ўхшайди.

Бу муаммоларни изчиллик билан ижобий ҳал қилиш учун ва умуман, музейлардаги таъмирлаш соҳасидаги илмий-текшириш ва амалий ишларни бажариш учун Ўзбекистон Фанлар академияси таркибида ёки янги ташкил этилган «Ўзбекмузей» қошида махсус илмий марказ ёки лаборатория ташкил этилмоғи зарур. Ҳозир республикамизда бундай ишларни амалга оширувчи ягона илмий муассаса йўқлигини ҳисобга олсак, айтилган таклифлар музейлар фаолиятини яхшилашга хизмат қилади, деган фикрдамиз.

Абдуғани АБДУРАЗЗОҚОВ,
ЎзФА Археология институти тарихий ёдгорликларни кимёвий-технологик тадқиқ этиш ва таъмирлаш бўлимининг мудири, тарих фанлари доктори.

ШОИРГА ЭҲТИРОМ

Сўз мулкининг султони Алишер Навоий таваллудининг 557 йиллиги мамлакатимизда кенг нишонланмоқда. Жойларда, илмий муассасалар, ўқув юртлари ва мактабларда анъанавий навоийхонлик, адабий кечалар давом этмоқда.

Буюк бобокалонимиз таваллуд топган кун - 9 февраль тонгида шоир ва ёзувчилар, олимлар, санъаткорлар, талаба ва ўқувчилар, жамоатчилик вакиллари улуғ Навоий хотирасини ёд этиш учун шоир номи билан аталувчи миллий боққа тўпландилар. Бу ердаги Алишер Навоий ҳайкали пойига гуллар қўйилди.

Шундан кейин анъанавий навоийхонлик бошланди.

— Президентимиз маънавиятни юксалтиришга катта эътибор беряпти,- деди Ёзувчилар уюшмаси раиси, Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Орипов. — Улуғ бобокалонимиз Алишер Навоий эса маънавиятимиз карвонининг сарбонидир. Ул зот биздан нисбатан узоқ даврда яшаган бўлса-да, унинг инсонпарварлик ғоялари билан йўғрилган асарлари ҳамиша барҳаётдир. Ҳали бобомиз тўғрисида кўп асарлар ёзишимиз, илмий тадқиқотлар олиб боришимиз керак.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Пиримқул Қодиров, шоир Усмон Азим Навоийнинг бадиий юксак асарлари авлод-аждодларимизни умумбашарий қадриятлар руҳида тарбиялашга муносиб ҳисса қўшиб келаётгани, шу боис мутафаккир шоир адабий меросини, бадиий маҳоратини ўрганиш бугунги кунда ҳам навоийшунослар, шоир ва адиблар учун етакчи мавзу бўлиб қолаётгани тўғрисида сўзладилар.

Маросимда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Ўткир Раҳматов қатнашди.

Б. МАНСУРОВ,
ЎзА мухбири.

ТАҲЛИЛ

ФЕРМЕР НИМАГА ҚОДИР?

- 7,5 ЦЕНТНЕР ҲОСИЛ ҲОСИЛМИ?
- ХЎЖАЛИКНИНГ ХАЗИНАСИДА САРИҚ ЧАҚАСИ ҲАМ ЙЎҚ.
- ЭСИЗ ЕР, ЭСИЗ МЕҲНАТ...
- АММО ДЕҲҚОН (ФЕРМЕР) ХЎЖАЛИКЛАРИДА БОШҚАЧА МАНЗАРА.

Бир пайтлар Ангор туманидаги Қўзи Тўлаков номли жамоа хўжалиги ерларида етиштирилган карам, помидор, бодринг ва бошқа сабзавот маҳсулотлари кириб бормаган шаҳар, хонадон қолмаганди. Чунки деҳқонлар, айниқса, эртаки маҳсулот тайёрлаш ҳадисини олишган эди. Бир гектар майдондан 250-300 центнердан зиёд карам, помидор етиштирилarди.

Кейинчалик вагон-вагон маҳсулотларга харидор камайиб қолди. Шунда мутахассислар деҳқонлар билан маслаҳатлашиб, узоқ йиллардан бери сабзавот экинлари ўстириб келинаётган далаларда ғўза парваришлашга киришдилар. Дастлабки бир-икки йил ичида ютуқлар чакки бўлмади. Энг муҳими, деҳқонлар шу муддат мобайнида пахтачилик илмини ҳам пухта эгаллаб боришди. Аслида, тажриба ортган сайин ҳосил ҳам, ҳосилдорлик ҳам ошиши керак эди. Афсуски, хўжалик йил сайин қолоқликка юз бурди. Ўтган йили пахта тайёрлаш режаси 57 фоиз уддаланди. Жами 290 тонна «оқ олтин» тайёрланди, холос. Энг аянчлиси шуки, йил бўйи меҳнат қилган деҳқонлар гектаридан 7,5 центнердан ҳосил йиғиштириб олишди. Бир центнер пахтанинг таннархи эса 1440 сўм ўрнига 3326 сўмни ташкил этди. Сабаб? Ерларнинг унумдорлиги пастми? Йўқ. Унда мавжуд аҳволни қандай изоҳлаш мумкин?

1997 йилда хўжаликда 6 та бригада пахтачилик билан шуғулланди. Аммо шу жамоаларнинг бирортаси ёлчитиб ҳосил олишмади. Масалан, Йўлдош Кўчкинов бошлиқ бригадада 23 гектар ернинг ҳар гектаридан 10 центнер, Тўра Тўлаков бошлиқ бригадада 8,5, Бахтиёр Ўсаров етакчилик қилган жамоада 7,2, Ўрол Омонов раҳбар бўлган бригадада 4,8 центнердан пахта саранжомланди. Таҳлиллар хўжаликда ердан фойдаланиш жуда ночор аҳволда эканлигини кўрсатмоқда. Шудгорни ўз вақтида ўтказмаслик, ерни чигит экишга пухта тайёрламаслик, экиш ишларини чўзиб юбориш натижасида олтинга тенг майдонларнинг умри беҳудага ўтказилган. Пахта ва бошқа экинлар парваришида масъулият унутилган, агротехникага амал қилинмаган. Оқибати эса аён.

Албатта, Қ. Тўлаков номли жамоа хўжалигида қойиллатиб меҳнат қилиб, яхши натижаларга эришаётганлар ҳам бор. Мисол учун, Баҳриддин Искандаров бошлиқ «Улдона Искандарова» деҳқон-фермер хўжалигини олиб кўрайлик. Улар гектар ҳисобига 34 центнердан ҳосил кўтариб, пахта тайёрлаш режасини 200 фоиз бажаришди. Бугунги кунда фермер хўжалиги ҳисобида 1,5 миллион сўмдан кўпроқ маблағ бор. Пахта терими мавсумида аъзоларга 250 минг сўмдан зиёд пул тарқатилди. Йил давомида деҳқонлар 150 минг сўмдан кўпроқ иш ҳақи олишди. Йил якунига кўра, улар яна мукофот ҳам оладилар. Бундан ташқари, меҳнаткашларга 2 тоннадан зиёд пахта ёғи, 20 тоннадан кўпроқ омухта ем берилди. Фермер хўжалиги бошлиғи эса «Нексия» автомашинасини миниб юрибди. Бир сўз билан айтганда, бу ерда жамоа хўжалигига нисбатан деҳқон-фермер хўжалиги ўзини ҳар томонлама оқламоқда.

Буни мана бу далил ҳам исботлайди. Ўтган йили хўжаликда жами 290 тонна пахта тайёрланган бўлса, унинг тенг ярмини фермер хўжаликлари топширишди. Бу ҳосил эса атиги 48,5 гектар майдондан йиғиштириб олинди.

Шу тумандаги «Толлимарон» жамоа хўжалигидаги Исохон Баҳромов бошлиқ фермер хўжалигининг кўрсаткичлари ҳам юқори. Улар бултур 86 гектар пахтазорнинг ҳар гектаридан 42 центнердан ошириб хирмон кўтаришди. Шунингдек, 45 гектар майдондан 170 тоннадан зиёд ғалла олинди. Давлатга топширилганидан ортиқча дон эса фермер хўжалигининг ҳар бир аъзосига бўнак тариқасида тақсимлаб чиқилди. Бир ишчининг ойлик маоши 4-4,5 минг сўмдан ошди. Фермер хўжалигининг соф фойдаси эса 1 миллион сўмдан зиёдни ташкил этди.

Тўғри, 1997 йилда иш юритишда қўпол хатоларга йўл қўйгани учун Қ. Тўлаков номли хўжаликнинг барча бош мутахассислари алмаштирилди. Раисликка ишчан, тадбиркор мутахассис, аввал ҳам шу хўжаликка раҳбарлик қилган Хуррам Искандаров сайланди. Унинг биринчи иши шу бўлди: аъзолар билан маслаҳатлашиб, деҳқон-фермер хўжаликлари кенгаши тузди. Чунки юқорида айтилганидек, фермерлар нималарга қодирлигини амалда исботладилар.

— Бу хўжаликда илгари 7 та «Олтой», 2 та «Қозоғистон» ҳайдов, 8 та чопиқ трактори бор эди, ҳозир ўша техникаларнинг ярми ҳам қолмапти, — деди Хуррам Исқандаров. — Янги техника олишга эса хўжаликнинг пули йўқ. Шунинг учун ерни ҳам, бор техникани ҳам деҳқон-фермер хўжаликларига бўлиб бердик. Ўз оиламнинг тажрибасидан аёнки, бу услубда одамлар ерга, техникага меҳр қўйиб ишлайдилар, уларда мулкка эгалик ҳисси кучаяди.

Бу ўз самарасини кўрсатаяпти. Айни кунларда фермер хўжаликлари аъзолари ўз маблағлари ҳисобига мавжуд техникаларни таъмирлашаяпти, эҳтиёт қисмлар топиб келишаяпти. Шу тариқа ер ҳайдалаяпти, ғалла эса бир текис ундириб олинган. Насиб бўлса, баҳорги экиш ишларини ҳам уюшқоқлик билан ўтказиб, 1998 йилни зафарлар йилига айлантирамиз.

Бу гапларга ишонса бўлади. Негаки деҳқон (фермер) хўжаликлари аъзоларининг руҳи тетик, кайфиятлари аъло.

Усмонали НОРМАТОВ,
журналист.

ПРЕЗИДЕНТ КИТОБИ — ҲАРАКАТ ДАСТУРИ

Фан ва техника давлат қўмитасида Президент Ислом Каримовнинг "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари" китоби бўйича туркум суҳбатлар бошланди. Унда олимлар, мутахассислар, корхоналар раҳбарлари, республика халқ таълими тизими вакиллари иштирок этмоқда.

Фан ва техника давлат қўмитаси раиси, академик П.Ҳабибуллаев суҳбатлар туркумини очар экан, давлатимиз бошлиғининг китоби улкан илмий асар бўлиб, унинг аҳамияти бутун дунёда эътироф этилганини таъкидлади. Асарда мамлакатимизнинг келгуси йиллардаги тараққиётининг асосий йўналишлари акс этган, демократик жамият қуришнинг, бозор муносабатлари асосида иқтисодиётни ислоҳ қилишнинг, жаҳон ҳамжамиятига қўшилишнинг энг муҳим муаммолари кўрсатиб берилган. Президент таъкидлаганидек, биз учун мустақиллик — шунчаки ўз эркимизни англаш эмас, аввало, ўз иродамиз билан, миллат манфаатларини кўзлаб, ҳаётимизни яхшилаш, ўз қўлимиз билан келажагимизни барпо этиш ҳуқуқидир. Илм-фан ва техникани ривожлантириш, мамлакатимизда ишлаб чиқарилган товарларнинг ташқи бозорда рақобатбардошлилигини анча оширишга имкон берадиган илғор технологияларни ишлаб чиқиш ва ўзлаштириш бу йўлда энг муҳим шартлардан бири ҳисобланади. Бунинг учун эса, жумладан, халқ хўжалигимизнинг барча тармоқлари учун саводли мутахассислар тайёрлашни кучайтириш зарур. Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясида қабул қилинган Миллий дастур ҳам айнан шу мақсадга қаратилган.

Дастлабки учрашув иштирокчилари ҳузурида Олий Мажлис депутати, Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясининг биринчи проректори, сиёсий фанлар доктори Р.Жумаев сўзга чиқди. У тингловчиларни Президентнинг асарида баён қилинган — жамиятимизни, ҳаётнинг барча соҳаларини демократиялаш йўлидан ривожлантириш концепциясининг асосий қоидалари билан таништирди. Бу борада республикамизда вужудга келган фуқаролар тинчлиги ва миллатлараро тотувлик вазияти мамлакат келажаги учун ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир. Тинчлик ва тотувлик туфайли барча демократик ташкилотлар яхши ривожланмоқда, ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий ислоҳотлар самарали амалга оширилмоқда.

Сиёсатшунос олим сўнгра тингловчиларнинг кўплаб саволларига жавоб қайтарди.

Таниқли сиёсатчилар, иқтисодчилар, юристлар томонидан ўтказиладиган суҳбатлар туркуми бир ой мобайнида давом этади.

А. ИВАНОВА,
ЎзА мухбири.

ДУНЁ ДАРАКЛАРИ

МОЛИЯЧИЛАР КЕНГАШИ

Жанубий Осиёда рўй берган молиявий инқироз АҚШ маъмуриятини ҳам бефарқ қолдираётгани йўқ. Чунки мазкур регионидаги мамлакатлар АҚШнинг йирик савдо шериклари бўлиб, иқтисодий алоқаларнинг кўлами ниҳоятда кенг. Шу боис АҚШ молиявий танглик ни бартараф этиш юзасидан ушбу минтақанинг 21 давлати иштирокида кенгаш ўтказишга қарор қилди. Кенгаш баҳорда бўлиши режалаштирилди. Унда молия вазирлари ва банк раҳбарлари иштирок этади.

СУРАТДА: Словакиянинг тоғларга туташ Доновал қишлоғи февраль ойида дам олувчилар ва сайёҳлар билан гавжум бўлади. Бу ерда чанғи учувчилар учун барча шароитлар, замонавий меҳмонхоналарда сайёҳлар учун жамики қулайликлар мавжуд.

МУЗОКАРАЛАРГА ДАЪВАТ

Ҳиндистон Бош вазири Индер Гужрал БМТ Бош котиби Кофи Аннанга мурожаат қилиб, Ироқ муаммосини куч ишлатмасдан, музокаралар йўли билан ҳал қилишга чақирди. Унинг фикрича, Ироққа нисбатан куч ишлатилишидан аввало, тинч аҳоли азият чекади. Фаластин Мухторияти раҳбари Ёсир Арофот ҳам баёнот бериб, Ироқ муаммоси дипломатия йўли билан ҳал этилиши тарафдори эканлигини билдирди.

ИНСОНПАРВАРЛИК ЁРДАМИ

АҚШ очарчиликни бошидан кечираётган Шимолий Корея халқи учун 1998-1999 йилларда 200 минг тонна озиқ-овқат етказиб беришни мўлжалламоқда. Биринчи навбатда оналар ва болаларга, шунингдек, ногиронлар, беморларга инсонпарварлик ёрдами кўрсатилади.

ХАВФСИЗЛИКНИ ТАЪМИНЛАЙДИ

НАТОнинг Шарққа томон кенгайиши Европада хавфсизликни таъминлашда тарихий воқеа бўлди, деди Польша Президенти Александр Квасневский Япониянинг Киодо Цусин агентлиги мухбири билан суҳбатда. Польша эндиликда Европа Иттифоқига аъзо бўлиш учун ҳаракат қилмоқда, деди, Президент.

СПИРТДАН ЗАҲАРЛАНИШДИ

Хитойнинг Шочжоу шаҳрида 19 киши метил спиртидан заҳарланиб, ҳаётдан кўз юмишди. 142 киши эса оғир аҳволда шаҳар касалхонасига олиб келинди. Спиртли ичимликлар хуфёна «қўлда» тайёрланганлиги оқибатида ана шундай фожиа содир бўлган.

Хориж оммавий-ахборот воситалари хабарлари асосида тайёрланди.

ДУНЁ ДАРАКЛАРИ

ҚОНУН АДОЛАТ ТАРАФДА

Хива туманлараро прокурори, адлия катта маслаҳатчиси Қаҳрамон Нурметов билан мусоҳаба

—Қаҳрамонжон, қонун жамиятнинг ҳуқуқий таянчи, образли айтганда, уриб турган юрагидир. Биласиз, қонун ижроси ва назорати қўйидан бошлангандагина кутилган натижага эришиш мумкин. Бу эса ҳуқуқ-тартибот идоралари, биринчи навбатда, прокуратура ходимларидан алоҳида масъулият талаб этади.

—Тўғри, энг аввало, бир гапни айтиб ўтсам. Одамлар меҳнатга қайтмоқда. Уларнинг эртанги кунга, ўтказилаётган ислоҳотларга ишончи мустаҳкам. Мулкка нисбатан соғлом муносабат қарор топиб, ўтиш даврига хос муаммолар қадам-бақадам бартараф этилаяпти.

Назаримда, ана шу каби туб ўзгаришларнинг ҳаммаси ягона мезон — мамлакатимизда демократия ва қонунчилик мустаҳкамланиб бораётганлиги билан белгиланади. Зотан, демократия, баъзилар ўйлаганидек, аравани қуруқ олиб қочиш эмас, балки амалий ҳаракатларга йўлланмадир. Ривожланган давлатлар тажрибасидан аёнки, бозор иқтисодиёти шароитида фуқаролар ўртасидаги барча ишлаб чиқариш муносабатлари, шахс эрки ва ҳақ-ҳуқуқлари, контрактация шартномалари ҳуқуқий заминга қурилмоғи лозим. Акс ҳолда қонунийликка путур етади, адолат тамойиллари бузилади. Бу эса жамият ва шахс манфаатларига зиддир. Хива шаҳри ва тумани ҳудудида 150 мингдан зиёд аҳоли истиқомат қилади. Фуқаролар тинчосойишталигини таъминлаш, қонунбузарлик ҳолларига қарши кураш бўйича милиция, суд идоралари билан баҳамжиҳат иш олиб борилмоқда. 1997 йилда аввалги йилга нисбатан оғир турдаги жиноятлар сони анча камайди. Айни чоғда ишлаб чиқариш ҳамда молия-хўжалик фаолияти билан боғлиқ қонунбузарликлар кўпайганлиги кузатилмоқда. Хулоса қандай? Демак, биз, ҳуқуқ-тартибот ходимлари янада ҳушёрроқ ва қатъиятлироқ бўлишимиз лозим. Токи ҳеч бир жиноят жазосиз қолмасин.

— Замонанинг зайлини қаранг! Дўпписи тушиб кетса, пул бериб олдиртирадиган «супер»бизнесмен ҳам, кўча муюлишида эрмакка қурут ёки хўрозқанд сотадиган нафақахўр чол ҳам бугун ўзини тадбиркор фаҳмлайди. Тўғри, бозор шароитида бунга монелик йўқ. Кимки бел оғритиб нон топаётган экан, ҳалоли бўлсин, давлатига давлат қўшилсин, қонун уларнинг мулкий ва фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилади. Лекин...

— Ана шу «лекин»и чатоқ-да. Мен юқорида туман ҳудудида иқтисодий қонунбузарлик кўпайганлигини айтиб ўтдим. Бу, албатта, ижро назорати ва профилактика соҳасида олиб борилаётган ишлар талаб даражасида эмаслигидан далолат беради. Ваҳоланки, иқтисодий жиноятчиликка қарши кураш, давлат ва халқ манфаатларини эҳтимол тутилган тажовузлардан ҳимоя қилиш кечиктириб бўлмайдиган вазифалардан биридир. Кичик бизнес ва тадбиркорлик ҳаракатини ривожлантириш учун мамлакатимизда барча ҳуқуқий асослар мавжуд. Ҳақиқий ишбилармон ва тадбиркорлар бозор иқтисодиёти талабларини тўла англаб, эл-юрт фаровонлигига муносиб ҳисса қўшишаяпти. Бундан кўз юмиш адолатсизлик.

Албатта, тадбиркорликда ҳам тадбиркорлик бор. Ҳолва ширин, лекин уни ҳалоллаб ейиш керак. Текширишлар кўрсатадики, аксарият ҳолларда мулк чинакам эгасини топмаяпти. Ўзини ишбилармон санаб юрган баъзи «чаққон»лар ҳукуматимиз томонидан яратиб берилган имкониятларни суиистеъмол қилиб, шахсий манфаат илинжида ҳар қандай нопокликдан тап тортмаяптилар. Даромадни солиқдан яшириш, олинган кредитларни ўз вақтида қайтармаслик, молиявий ҳужжатларни ғаразли мақсадда сохталаштириш, кўзбўямачилик ҳоллари учраб турибди. Бу каби нуқсонларга қарши ўт очиши лозим бўлган банк, солиқ, суғурта идораларининг ўзида қонун талаблари бузилаётган бўлса, додингизни кимга айтасиз?

Мана, бир мисол. Туман солиқ инспекцияси ходимлари «Ҳамро» хусусий фирмасининг молия-хўжалик фаолиятини тафтиш қилишда кўзбўямачиликка йўл қўйишган. Касални яширсанг, иситмаси ошкор этади. Прокуратура томонидан ўтказилаган қайта текширувда фирмага қарашли талайгина сердаромад манбалар ҳисоботдан яширилганлиги аниқланди ва фирма бош ҳисобчиси А. Маткаримовга нисбатдан Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 184-моддаси 1-қисми билан жиноий иш қўзғатилди. Нафс балоси ёмон. Ишга шайтон оралаган жойда иймоннинг кўзи кўр, ҳалолликнинг юзи қора.

Бундай дейишга сабаб бор. «Гўзал» хусусий савдо ишлаб чиқариш фирмаси билан шаҳар суғурта идораси раҳбарлари ўртасида ўзаро жиноий тил бириктириладди. Яъни, фирмага тегишли мол-мулк учун суғурта идораси ҳисобига 20 минг сўм пул ўтказилди (аслида ўтказилмаган) қабилида сохта ҳужжат тайёрланади ва банкдан бир миллион сўм кредит олинади. Устамаси билан 1.084000 сўмни ташкил этувчи ушбу маблағ ҳалига қадар давлатга қайтарилмаган. Қонун инсоф ва диёнатни унутган олғирларга ўз кучини кўрсатди. Туман прокуратураси тақдимномаси асосида вилоят судига ушбу фирмани банкрот, деб эълон қилиш тўғрисида даъво ариза киритилди. Шаҳар суғурта идораси бошлиғи С. Аллаберганов устидан жиноий иш қўзғатилди.

— Демоқчисизки, иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш учун амалдаги қонунчиликни мустаҳкамлаш, кишиларда том маънода ҳуқуқий маданиятни шакллантириш даркор. Бу фикрингизга тўла қўшиламан. Энди айтинг-чи, аҳолининг ҳуқуқий маданиятини ошириш учун Сизнингча, нималарга кўпроқ эътибор берилиши керак?

— Очиғи, ҳуқуқий тарбия ҳақида илгари ҳам гапирганмиз. Эндиликда қуруқ гап ёки кампаниябозлик билан ҳеч нарсага эришиб бўлмайди. Амалий иш керак. Ушбу масалага давлат сиёсатининг устувор йўналиши сифатида қаралаётгани ҳам бежиз эмас. Жамиятдаги сиёсий фаоллик даражаси аҳолининг ҳуқуқий саводхонлиги билан белгиланади. Қолаверса, мамлакатимиз бугун жаҳонга чиқмоқда. Шундай экан, маънавий салоҳиятимиз, онг ва тафаккуримиз ҳам умумбашарий андозаларга мос бўлиши лозим. Тажриба шуни кўрсатадики, барча турдаги қонунбузарлик ҳолатлари қонунни билмасликдан ёки уни ҳурмат қилмасликдан келиб чиқади. Айрим фуқароларда ҳали ҳам қонунни четлаб ўтиш мумкин, деган тор тушунча мавжуд. Бу каби иллатлардан холос бўлмас эканмиз, ҳуқуқий-демократик давлат қуриш ҳақидаги орзу-ниятларимиз хом хаёллигича қолаверади.

Ҳуқуқий тарбия самарадорлигини ошириш учун, энг аввало, жамоатчиликнинг фаол саъй-ҳаракати зарур, деб ўйлайман. Қарс икки қўлдан чиқади. Иложи бўлса, бу муҳим ишни боғчадан бошлаган маъқул, чунки болалар ақлан тийрак ва янги илмларга чанқоқ бўлишади. Қолаверса, юртимизнинг эртанги куни ана шу ёшлар қўлида.

Хулоса шуки, жамиятимизнинг ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлаш ҳаммамизга ва ҳар биримизга боғлиқ масаладир. Турли даражадаги раҳбарлар, ишбилармон ва тадбиркорлар, фуқароларнинг қонун олдидаги масъулиятини ошириш лозим. Токи улар оддий бир ҳақиқатни ҳамиша ёдда тутишсин: қонун манфаати муқаддас, унга итоат этиш барчамиз учун мажбурийдир. Ана шунда кўнгил тўқ, яшаш мароқли бўлади.

Суҳбатдош:
Н.НАРЗУЛЛАЕВ.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки ахбороти

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1998 йил 10 февралдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*/

1 Австралия доллари	55,03
1 Австрия шиллинги	6,49
1 Англия фунт стерлинги	134,59
10 Бельгия франки	22,00
1 Голландия гульдени	40,22
10 Греция драхмаси	2,86
1 Дания кронаси	11,89
1 БАА дирхами	22,33
1 АҚШ доллари	82,02
1 Миср фунти	24,11
1 Ирландия фунти	113,52
1 Исландия кронаси	1,13
10 Испания песети	5,36
100 Италия лираси	4,58
1 Канада доллари	57,29
1 Хитой юани	9,91
1 Қувайт динори	269,23
100 Ливан фунти	5,37
1 Малайзия ринггити	21,44
1 Германия маркаси	45,32
1 Норвегия кронаси	10,88
1 Польша злотийси	23,15
10 Португалия эскудоси	4,44
1 Сингапур доллари	49,50
1000 Туркия лираси	0,37
1 Финляндия маркаси	14,95
1 Франция франки	13,52
1 Швеция кронаси	10,13
1 Швейцария франки	56,14
1 ЭКЮ	89,22
10 Жанубий Корея вони	0,53
10 Япония иенаси	6,57
1 Россия рубли	13,58
1 Украина гривнаси	42,56
1000 Беларусь рубли	2,56
1 Литва лити	20,51
1 Молдова лейи	17,44
1 Қирғизистон соми	4,59

****/ Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.***

НАВО КЕЧАСИ

Навоий таърифга муҳтож эмас. Чунки қуруқ мақтовлар билан шоирни — бизга, бизни — шоирга яқинлаштириб бўлмас ҳам. Бу улуғ соҳиби қалам ижодидаги ўта самимий бир руҳ бизга юксагина мақсад амалга ошади. Бунинг учун эса бобокалонимиз ҳаёти ва ижодига самимий муносабат талаб қилинади.

Қай тарзда дейсизми?

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясида навоийхонлиқни бир пиёла чой устида ўтказиш анъана бўлиб боряпти. Бундай вазиятда навоийшунослар ҳам дилдан — жонли гапиради, ҳам қуруқ мажлисбозликка ўрин қолмайди.

Устоз навоийшунослар — академик Азиз Қаюмов, профессор Абдуқодир Ҳайитметов буюк сўз сеҳргари асарлари ва ҳаёт йўли хусусида сўзладилар. Ўзбекистон халқ шоирлари — Эркин Воҳидов, Муҳаммад Али, шунингдек, таниқли шоир Муҳаммад Юсуф шеър ўқиди. Сўз куйга, куй қўшиққа уланди. Муножот Йўлчиева, Ҳасан Ражабий, Эркин Рўзиматов, Насиба Сатторова, ака-ука Саидовларнинг ижролари даврага ўзгача бир кайфият бахш этди. Халқ артистлари — Зикир Муҳаммаджонов, Толиб Каримов, шунингдек, Мадина Мухтороваларнинг «Алишер Навоий» драмасидан монолог ва парчалар ижро этгани ҳам иштирокчилар кўнглига хуш ёқди.

— Навоий — миллий маънавиятимиз пири комили, — деди Академия ректорининг илмий ишлар бўйича муовини, профессор Нажмиддин Комилов. — Унинг бутун ижоди ва бевосита амалий фаолияти давлат, жамият, халқ ва шахс равнақи, инсон баркамоллигига бахшида бўлган эди. Бугун мустақил давлатимизни мустаҳкамлаётганимиз бир замонда Навоий ҳазрат бизга ҳар жиҳатдан ўрнак бўлишлари керак.

Мурод ҲОШИМОВ.

Хўжаобод туманидаги очиқ турдаги мева қуритиш ҳиссадорлик жамияти ўтган йили беш минг тонна мева ва сабзавот маҳсулотлари қуритиб, қадоқлаб, МДҲ мамлакатларига экспорт қилганди. Бу йил ҳиссадорлар ишлаб чиқариш технологияларини янада мукаммаллаштириб, маҳсулотларини жаҳондаги энг ривожланган давлатларга етказиб бериш ниятида астойдил ҳаракат қилмоқдалар.

СУРАТДА: лаборатория мудири Нурилла Каримов ва ишчи Гулсуной Мирзабаҳромова қуритилган маҳсулот сифатини кўздан кечирмоқда.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

БУХОРО ҲАЁТИ

ЁКИ ЛАБИ ҲОВУЗДАГИ ТУТЛАР

Бухоро тўғрисида ўйлаганимда...

қадим икки тоғ оралиғида жойлашган узун бино кўз олдимга келади.

Энди бу бино йўқ. Лекин бир пайтлари у биз ўқиган мактаб эди. Биз мактабни тугатганимизга бу йил роппа-роса қирқ йил тўлади. Ўшанда эса...

Азимова, Тошев, Абдуллаев, Аҳмедов, Қурбонов, Абоев,Миржонова, Самадова, Кашопова ва бошқа азиз муаллимлар бизга дарс беришар эди. Кейинчалик танилиб, обрў-эътибор топган Бахтиёр Ихтиёров, Муҳаммад Рафиқов, Барно Аҳмедов, Ўткир Акромовлар, кўнгли пок, ажойиб самимий инсонлар — Анвар, Сулаймон, Теша, Усмон, Мажид, Сайфулла, Саъдулла, Раҳима, Ҳадия, Хосият, Моҳира деган йигит-қизлар бизнинг синфимизда ўқишар эди.

Қирқ йил оз муддат эмас! Шунга қарамасдан, барча устозларимизга нисбатан ҳам,синфдошларимизга нисбатан ҳам менинг кўнглимда ҳамон ҳурмат ва меҳр туйғуси сақланиб қолган.

* * *

Кейинги йилларда Муҳаммад Рафиқов билан Бухорода бир неча бора кўришиб, суҳбатлашдим.

Биз мактабда юқори синфларда ўқиган пайтимиз турли - туман пьесаларни саҳнага қўйиб, ўзимизча нималарнидир ёзиб ҳам, томоша кўрсатар эдик. Бизнинг бу машғулотимизга Муҳаммад кўп аралашмас эди. Четдан кулимсираб, бизни кузатарди, холос... Қиш кунлари Бахтиёрнинг санъаткор бўлган отаси, раҳматли Аҳмад ака янги спектаклларни кўриш учун бизни театр биносига секин киритиб юборар эдилар. Ёзда ўзимиз деярли ҳар оқшом томошага борардик. Ёзги театр биноси қаршисидаги томга ўғринча чиқиб, оёқни осилтириб ўтирганча, яхши-ёмон барча спектаклларни кўрар эдик. Бахтиёр, Теша, Усмон, мендан ташқари, Нусрат, Фозил деган жўраларимиз биз билан бирга бўлишар эди. Аммо Муҳаммад бизнинг бу машғулотимизга ҳам кўп аралашмас эди.

Мактабни тугатгач, Муҳаммадга кўчада бир-икки дуч келдим. У симёғочга чирмашиб чироқ тузатар, ўз фаолиятини чироқ ёқувчи бўлиб бошлаган эди.

Орадан қанча вақт ўтди, билмайман, Муҳаммаднинг Тошкентга келгани, театр ва рассомчилик институтига ўқишга кирганини эшитдим... Бахтиёр айни шуҳрат қозонаётган пайт эди. Бу — табиий ҳол, мактабдалик давридаёқ ҳамма Бахтиёрни албатта, артист бўлади, деб ишонарди. Бироқ Муҳаммад бир куни актёр бўлиши менинг хаёлимга келмаган эди. Буни бошқалар ҳам тасаввур қилмагандек эди... Бу гапларни нега ёзаяпман?! Ҳаёт юзаки нарсалардангина иборат эмас, унинг тубида кўринмас бир жараёнлар кечар экан! Санъат йўлига кириб келиш ҳам ҳар хил. Ҳар ким санъат йўлига ўз сўқмоғидан кириб келар экан.

Муҳаммад Рафиқовни жамоатчилик тез пайқади. У кинода роллар ижро эта бошлади. Ҳамза номли театр унга ишониб, бош ролларни топширди. Сўнг, Муҳаммад қайтиб Бухорога келди. Журъатланиб, Бухоро театри саҳнасида биринчи бора Ҳамлет образини яратди.

Менинг дастлабки «Йиллар шамоли» романимда Қосим деган йигитнинг шундай гапи келтирилган:

«Бухоро театри «Ҳамлет»ни қўйибди. Менга ёқди. Лекин артист бўлганимда, Ҳамлетни яна ўйнардим. Ҳар қалай, мен уни Муҳаммаджон Рафиқовдан ёмон ўйнамасдим!...»

Романни ўқиган Муҳаммаджон мендан ўша кунлари сал озор чеккандек эди. Мен асарда салбий қаҳрамоннинг гапи тескари маъно касб этиши, яъни, Рафиқов бўлиш осон эмас, деб қаҳрамонга киноя билан қаралаётганини Муҳаммаджонга тушунтириб ўтирмадим.

Ҳозирги кунда Муҳаммад Рафиқов Бухоро телевидениесида ишлайди. У баркамол ёшда. Баркамол ижодий ҳолатда. Ўтган йиллар давомида кинода, видеофильмда қатор образларни шакллантирди. Айниқса, Амир Темур, Шайбонийхон, Акбарали мингбоши ролларида унинг бу кунги даражаси, актёрлик маҳорати ёрқин акс этди. Мен бу ролларни ўзимча умуман, сўнгги йиллардаги актёрлик санъатнинг ютуғи, деб ўйлайман.

Яна ўзимча, Муҳаммад Рафиқовни Аббос Бакировга ўхшатаман. Вилоятда камтарлик билан ўз вазифасини бажариб юради. Унга таклиф қилинган ролларидан кўнглига ёққан, руҳига мос келганларини ижро этади. Қолган пайтлар фақат ўқийди, ўйлайди, изланади.

Яқинда Бухорога бордим.

* * *

Ва бу гал ҳам Муҳаммад Рафиқов билан учрашдим.

Менга қисқа, узуқ-юлуқ суҳбатларимиз кўп нарсаларни эслатди. Бизнинг болалик пайтимизда Бухоро — нисбатан кичик, фақатгина эски шаҳар эди. «Ўғри» деган ҳикояда келтирган эканман: «Ўшанда, уруш эндигина тугаган кунлар эди. Бухорода ҳали янги шаҳар қурилмаган, эски шаҳар бир-бирига уланиб кетган жинкўчалардан иборат бўлиб, бутун шаҳарни томма-том айланиш мумкин эди.» Бошқа ҳикоя — «Чироқ»да ҳам ўша кунлар тасвирланган: «Бир пайтлари газеталарда бундай гап ёзилган: Бухоро халқ хўжалиги жуда ҳам ўсди.Дизель билан ишлайдиган электростанция ва водопровод қурилди... Бу тахминан қирқ олтинчи йил эди».

Бугун шаҳарнинг қоқ ўртасида бўлган Намозгоҳ ўша пайтларда шаҳар чеккаси ҳисобланарди. Рамазон, Қурбон ҳайити кунлари кексалар, уларга эргашиб ёшлар, биз болалар — гурас-гурас одам Намозгоҳга қараб саҳарлаб йўл олар эдик. Бу — биз учун шаҳардан қишлоққа боргандек бир гап эди! Ҳар қалай, менда шундай таассурот қолган.

Мен Бухорода рўй берган ўзгаришларни имкон қадар асарларимда ҳам эсладим.

Бугунги Бухоро олдингига сира ҳам ўхшамайди, демоқчи эдим, беихтиёр ўхшайди ҳам! — деб юбордим.

Ахир, бир сайёҳ икки-уч аср бурун бундай манзарани чизмаганмиди?! («Аёллар мамлакати ва салтанати» романидан):

«Бухоро ҳусни-таровати оврўполикларни ҳайратга солади. Зангор гумбазлар, масжидлар, юксак мадраса айвонлари, миноралар, шаҳар ичида шаҳар бўлган, кунгирали деворлар билан ўралган саройлар, уйлар-дарахтзорлар орасида беркинган ҳовузлар, баланд деворли ажойиб чорбоғлар, кейин далалар, яна боғлар, дарахтзорлар...»

Минг йиллар давомида сайёҳлар, тарихчилар, адиблар Бухорони кўриб, ҳайрат туйган.

Тасвир излаган. Даста-даста китоб ёзган.

Улуғворлиги жиҳатидан Бухоро ўзгармаган. Олдингига ўхшайди.

Ҳайратга солганидан, илк ёшликдан мен қўлимга қалам олган бўлсам, ажаб эмас.

Бухоро тўғрисида шеърлар, ҳикоялар, «Болаликка саёҳат»,«Вазифа»,«Мўъжиза» деган қиссалар ёздим. «Йиллар шамоли»дан «Афлотун»гача — аксар романларимда ҳам Бухоро тарихи, ҳаётига мурожаат қилдим. Тасвир изладим. Лекин барибир, сезаман, булар кам. Кам...

Шу ўринда айтишим керак. Бухоро бир уммон. Ҳар ким бир-икки челак сув тортади. Ортиғи ҳеч кимга насиб этмаган.

Бухоронинг мукаммал тасвири йўқ!

* * *

Бухорода қаерга бориб, ким билан кўришмай, ўтган йили бу ерда катта-кичик кўп воқеалардан ташқари, икки муҳим воқеа рўй бергани эсга олинди. Булардан бири — Қизилқум бағрида, Қоровулбозор туманида нефтни қайта ишлаш заводи бунёд бўлгани, иккинчиси — Бухоронинг 2500 йиллиги байрами. Менга бу икки воқеа ҚАДИМ ТАРИХ билан БУ КУНнинг туташган нуқтаси бўлиб туюлди!

Давр шиддатига қарамасдан, шу икки воқеа руҳи Бухорони ҳамон тарк этмаган.

Умуман, Бухоро бу гал менда умидга чулғанган ишчан таассурот қолдирди.

Кўп davraларда ўз тўкин буғдойидан нон ейишаётгани билан фахрланишди. Одамлар пахта режаси бажарилмаганидан изтироб ҳам чекяпти. Бухорода ер таркиби мураккаб.

(Бухорода тарих бўйи тўкилган тер кўп,

Шундан балки, бу ўлкада оқарган ер кўп!)

Қиш ўртаси. Лекин туманларда зовур қазиш, зовур тозалаш, шўр ювиш — қизғин меҳнат боряпти. Одамлар баъзан қор-ёмғир остида ишлаяпти. Кейинги йил ҳосили тақдири қишдан ҳал бўла бошлар экан!

Шаҳарда йўллар кенгайган. Шаҳарга киришдаги дарвозалар шавкатли. Янги «Бухоро» меҳмонхонаси сингари биноларга дунёдаги истаган мамлакат ҳавас қилса, арзийди.

Энг қадим ёдгорлик — Аркнинг таъмирлангани ва бу иш давом этаётгани мени суюнтирди.Мен Арк деворини тикан босиб, тўкилиб ётганини эслайман. Масжиди Калоннинг ҳашаматли, кўркам намойишини ҳам кўриб суюндим. Мен бу ер ғариб омбор бўлган пайтни эслайман. Кўл учида таъмирланган пайт ҳам ёдимда. Доим гавжум Лаби ҳовуз ҳар қачонгидан файзли, фараҳли бўлиб қолганидан таъсирландим.

Яқин-яқинларгача Эски шаҳар билан Янги шаҳар бўлиниб-ажралиб тургандек эди. Бугун Бухоро ЯХЛИТ БИР ҚИЁФАга кира бошлаганини сездим.

Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ. Бизнинг болалик кунларимизда ярим шаҳар Шоҳруддан сув ичар эди. Қишда музни ёриб, челаклаб сув ташир эдик. Ҳозир таъмирланган, чиройли Шоҳрудни доим тоза-озода тутолмаган Эски шаҳардаги одамлардан ичимда бироз ўпкаландим.

Фитрат боғи. Файзулла Хўжаев уй-музейи. Гавкушонда Файзулла Хўжаев ҳайкали... Ҳар қадамда таъмирланаётган эски бинолар ва бирбири билан баҳсга киришган янгидан-янги иморатлар. Бухорога маълум муддат келмаган киши шаҳарни танимай қолдим, деса муболаға бўлмайди. Жондор тумани, кейин Когон йўлидаги Мири Кулол мақбаралари ёнида ҳам одамлар терлаб-пишиб, фидоийлик билан ишлаётгани, ҳаёт ғилдирагини олдинга суришаётганини кўрдим.

Ажиб ҳолат. Мустақиллик — янги бир тараққиёт қадами ҳам экан!

Бу жиҳатдан, Бухоро ўзгарган.

Олдингига буткул ўхшамайди...

* * *

Лаби ҳовуздаги қанча шамоллар, қор-ёмғирларга бошини тутган, танаси ғадир-будур, дағал, шохлари синган, эгилган тутлар ёнида Муҳаммад Рафиқов билан айланиб юриб, бутун Бухоро эмас, мана шу минг йиллик паҳлавонларга қиёс изладик. Тасвир изладик. Булар — нима?! Булар ҳам ўлмаган обидами?! Девонаворлигини қаранг! Мажнунми, Машрабми?! Қандай буюк куч буларни ҳозирги Мустақиллик кунларигача яшатиб — олиб келди?! Бир йил турмаган ниҳоллар учрайди. Минг йилларни тасаввур қилиш қийин...

Муҳаммад Рафиқов негадир Бухоро ҳаёти, халқ тўғрисида бехосдан, меҳр, куюнч билан гапира бошлади. У тутларга тасвир излаётганимизни унутгандай эди!

Кейин, мен тушундим. Муҳаммаджон:

— Халқ шу!— демоқчи бўлган экан.

Омон МУХТОР,
ёзувчи, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби.

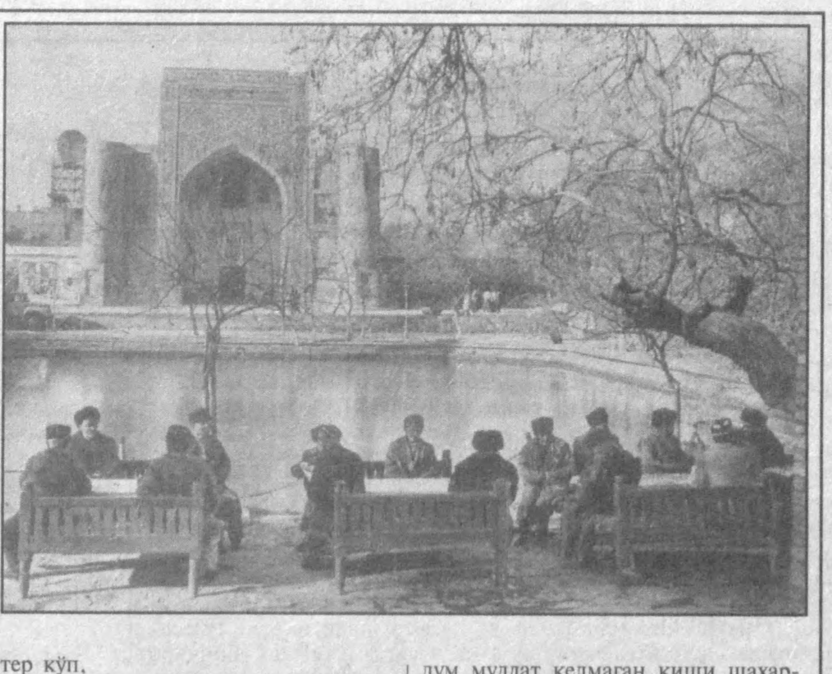

ҚОНУН ҚАНДАЙ БАЖАРИЛМОҚДА?

ИЖТИМОИЙ БУРЧ

Маълумки, «Давлат тили тўғрисида»ги Қонун илк бор 1989 йил 21 октябрда қабул қилинган эди. Ана шу давр ичида мамлакатимизда маънавий, маданий, илмий ва ҳуқуқий соҳаларда катта ўзгаришлар юз берди. Табиийки, ушбу қонунни ижтимоий ҳаёт тараққиёти нуқтаи назаридан ривожлантириш ва тўлдириш заруряти пайдо бўлди. Шу боис янги парламент — Олий Мажлис 1995 йил 21 декабрда «Давлат тили тўғрисида»ги Қонунни янги таҳрирда қабул қилди.

Мана, шунга ҳам икки йилдан ошди. Бу борада талай ишлар қилинганлиги, шубҳасиз. Бироқ ушбу қонунни ҳаётга тадбиқ этишда ўз ечимини кутаётган айрим муаммолар ҳам йўқ эмас. Масалан, қонуннинг 20-моддасида: «Лавҳалар, эълонлар, нархномалар ва бошқа кўргазмали матнлар давлат тилида ёзилади...» деб қайд этилган бўлса-да, бироқ айрим корхона, ташкилот, муассасаларнинг номлари баъзан ўзбек ва рус тилларида, баъзи ҳолларда эса ўзбек ва инглиз тилларида ёзилганлигини ёки расмийлаштирилганлигини кузатиш мумкин.

Яна бир мисол: мамлакатимизда гарчи ҳокимлик тизими жорий этилганига анча вақт бўлаётган бўлса-да, бироқ ҳокимлик пешлавҳаларини ёзишда ҳанузгача бир хилликка эришилгани йўқ. Кузатишимиз бўйича айни пайтда бундай пешлавҳалар асосан уч хил шаклда ёзилмоқда: «...вилоят ёки туман ҳокимияти; вилоят ёки туман ҳокимлиги; вилоят ёки туман ҳокимлиги маҳкамаси». Устига устак, мазкур ёзувлар икки тилда расмийлаштирилган.

Қонуннинг 7-моддасида «...Янги илмий асосланган атамалар жамоатчилик муҳокамасидан кейин ва Олий Мажлис тегишли қўмитасининг розилиги билан ўзбек тилига жорий этилади», деб қайд этилган. Бу борада ҳам ноўрин қўлланишлар юз бериб турибди. Масалан, республика сўзи ўрнига жумҳурият атамасини ишлатиш ҳоллари ҳанузгача учрамоқда. Шунингдек, ҳатто оммавий ахборот воситалари каби тарғибот муассасалари ҳам ҳамма вақт ўзбек тилининг барча меъёрий талабларига эътибор бераяпти, деб бўлмайди. Наврўз байрами арафасида бир ташкилотнинг чиқарган буйруқ матнида Наврўз сўзи қўштирноққа олинган. Кўриб турганимиздек, бу ўринда имло қоидасига риоя қилинмаган. Мутасадди ташкилот ва кишилар луғат китобига жиллақурса қараб қўйганларида эди, бундай чалкашликларга йўл қўйилмасди. Афсуски, бундай мисолларни яна кўплаб келтиришимиз мумкин.

Бизнингча, «Давлат тили тўғрисида»ги Қонунни амалга оширишда, ўзбек тили қоидалари ва унинг меъёрий талабларига риоя қилиш асосий омиллардан бири ҳисобланади. Ва бу ўз навбатида, ушбу ҳужжатни ҳаётга тўлиқ тадбиқ қилишга ҳар томонлама кўмаклашади.

М. РАВШАНОВ,
Навоий давлат кончилик институти доценти.

ГАНЧКОРЛИК

Ноёб маънавий хазиналар сирасига кирувчи ҳунармандчилик санъати неча йилларки, барҳаёт яшаб келмоқда. Кулолчилик, ўймакорлик, кандакорлик, каштачилик, зардўзлик, ҳаттотлик... уларни бирма-бир санаб адоғига етиш мушкул. Бундай касб-корлар «Минг ҳунарли эл» бўлмиш ўзбек халқи довруғини бутун дунёга машҳур қилганлиги ҳеч кимга сир эмас.

Ганчкорлик санъатининг илдизлари кўҳна мозийга бориб тақалади. Бундан минг йиллар бурун яшаб ўтган аждодларимиз ғанчкорлик ҳунарини юксак ва беназир санъат даражасига олиб чиқишган эди.

ДЕВОРГА БИТИЛГАН МЎЪЖИЗА

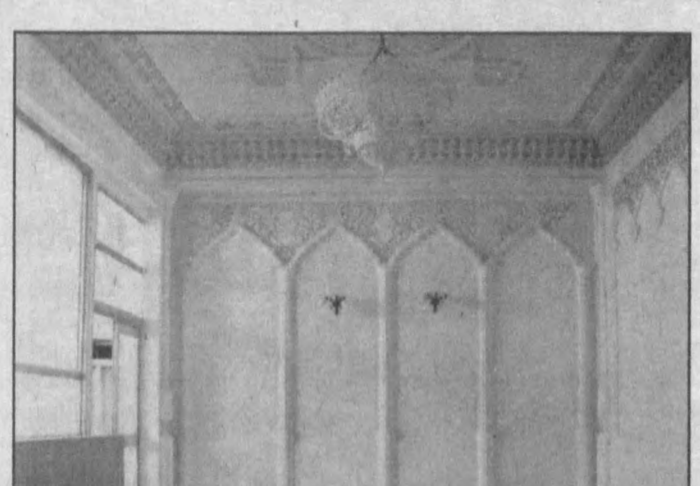

Милоддан аввалги давр-ларда илм-фан, маданият ва санъат гуллаб-яшнаган кўҳна Афросиёб ва Варахша харобаларида олиб борилган қазишмалар чоғида топилган кулолчилик ва ўймакорликка оид ашёлар қаторида ганчкорлик санъати намуналари топилганлиги ҳам фикримизнинг далилидир. Бугунги кунда бутун дунёда маълуму машҳур бўлган Хива, Бухоро, Самарқанд ва Шаҳрисабзда қад ростлаб турган бебаҳо тарихий обидаларга ишланган ранг-баранг ва сержило ганч ўймакорлиги намуналари, Бухородаги Сомонийлар мақбарасининг деворларига ишлатилган ғиштларга дарж этилган ганчкорлик безакларининг ўзи ажиб бир санъат асари эмасми?

Ганчкорликнинг илк бор қачон пайдо бўлганлиги ҳақида аниқ бир фикр айтиш мушкул. Лекин муҳими, ана шу қадимий санъат бугунги кунда ҳам юртимизда гуллаб-яшнаб, равнақ топаяпти. Айни пайтда пойтахтимизда ва бошқа шаҳарларда бунёд этилаётган кўплаб иморатларга шу усул билан безак берилаяпти.

Республика «Усто» халқ амалий санъати усталари бирлашмасининг Тошкент шаҳри бўлимида Маҳмуджон Қосимов, Маҳмуд Абдураҳмонов ва Равшан Ниёзовлар қарийб ўн йилдан буён биргаликда ишлаб келади. Ана шу ганчкор усталар гуруҳи ўз санъатлари билан нафақат юртимизда, балки хорижда ҳам тилга тушишган. Улар ўзларининг илк мустақил ишларини 1988 йили пойтахтимиздаги кафелардан бирига безак беришдан бошлашган эди. Шундан кейин шаҳардаги 141-болалар боғчаси, Тошкент туманидаги «Оталар чойхонаси»да ганчкорлик ишларини амалга оширишди. Шу тариқа ижодий гуруҳнинг заҳматли меҳнатлари кўзга кўрина бошлади. Натижада 1990 йили уларга пойтахтимиздаги йирик «Наврўз» комплексида ганч-ўймакорлик ишларини бажаришдек масъулиятли вазифа ишониб топширилди. Нақкошлар бу юмушни ҳам маромига етказиб адо этишди. Бинонинг ички қисмига ишланган нафис шарқона ганчлар унинг кўркига-кўрк қўшиб турибди. Усталар кейинчалик республика Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигида ҳам бир неча ганчли паннолар ишлашди. 1993 йил ижодий гуруҳ аъзолари фаолиятида самарали йил бўлди. Шу йили улар Швейцариядаги Ўзбекистон савдо уйида ҳамда мамлакатимизнинг Германиядаги элчихонасида меҳнат қилишди.

Умуман, ганчкорлар фаолиятидаги бундай кўнгилли воқеаларни яна кўплаб келтириш мумкин. Ўтган йил баҳорда эса улар Покистондаги «Лук Вирса» номли халқ амалий санъати ва анъаналари музейида ташкил этилган Ўзбекистон галереясида каттагина ганчли панно ишлашди. Энг қувончлиси, Исломободда бўлиб ўтган ислом мамлакатлари ҳунармандлари фестивалининг бош совринини ҳам қўлга киритдилар. Ўзбек ганчкорлик санъати сеҳри ўзга халқларнинг-да ҳайрату ҳавасларига сазовор бўлди.

— Ганчкорлик беҳиҳоя серқирра ва ранг-баранг санъатдир, — дейди Маҳмуджон Қосимов. — Унинг Хива, Бухоро, Тошкент услублари ва бошқа турлари мавжуд. Узоқ даврлардан бўён шаклланиб, сайқал топиб келган мазкур услубларнинг барчаси ўзига хос хусусиятларга эга бўлиб, мутлақо бир-бирини такрорламайди. Ҳар бирини алоҳида санъат дейиш мумкин.

Мамлакатимизнинг турли чеккаларида ана шу услубларнинг усталари бўлган юзлаб ганчкорлар меҳнат қилишаяпти. Маҳмуджон Қосимов, Маҳмуд Абдураҳмонов ва Равшан Ниёзовлар эса Бухоро услубида ижод қилишади. Бухоро услубининг моҳияти шундан иборатки, унда асосан тошойна устида ганч ишлари бажарилади. Бу услубнинг нозик жиҳатлари бисёр. У устадан катта маҳорат, билим ва малака талаб этади. Машҳур ганчкор уста Ширин Муродов ҳам айнан Бухоро мактабида ишлаб, уни замонавий кўринишлар билан анча такомиллаштирган эди. Ўз навбатида, мазкур ижодий гуруҳ ҳам бундай ишларни давом эттириб, янги-янги миллий композициялар яратишаяпти. Жумладан, Давосдаги Ўзбекистон савдо уйида улар тошойнага ишлаган композиция бир қарашда қуёшни эслатади. Унинг теварагидаги медальонларни эса юлдузларга қиёслаш мумкин. Шакллар ойна билан уйғунлаштирилиб, жилодор, чиройли манзара касб этган.

Ўтган 1997 йил мазкур ганчкор-усталар ижодининг энг гуллаган даври бўлди, десак адашмаймиз. Чунки шу йили улар пойтахтимизда қад ростлаган иккита муҳташам иморат — Тошкент шаҳар ҳокимлиги ҳамда республика Олий Мажлиси биноларида ҳам ганч-ўймакорлик ишларини амалга оширишди. Албатта, юртимиз кўрки саналган бундай мўътабар масканларга ўз санъатини нақш этиш усталардан катта маҳорат, тажриба ва масъулият талаб қиларди. Ўзларига билдирилган юксак ишончни оқлаш учун бор маҳоратларини ишга солишди. Олий Мажлис биносида ганч ишларини бажаришда йигирма нафарга яқин шогирдлари ҳам тинимсиз меҳнат қилишди. Энг аввало, бинонинг маҳобатли вестибюли юқорисидаги учта улкан гумбазда ганч ишларини амалга оширдилар. «Трунж» деб аталадиган гўзал ва бетакрор кўринишдаги мазкур ганч гулдасталари иморат ҳуснига-ҳусн қўшиб турибди. Шунингдек, улар парламент биносида яна «Патниссимон ислими», «Лўла пардоз» услубларида ҳам бир қанча ишлар қилишди. Бир сўз билан айтганда, қисқа фурсатларда қад ростлаган ушбу нодир замонавий меъморчилик обидасининг том маънода миллий кўриниш касб этишида биз юқорида тилга олган ганчкор-усталарнинг ҳам муносиб улушлари бор.

Ижодий жамоа айни кунларда янги-янги режаларни ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Демак, уларнинг сеҳрли санъатлари ҳали яна кўп бор бизнинг ҳайратларимизга сабаб бўлиши, шубҳасиз.

Ғафур ШЕРМУҲАММАД,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТЛАРДА: ганчкор-усталар иш устида; улар сайқал берган ганчкорлик ишлари.

ЭНГ ИБРАТЛИ КЕЛИНЧАК

Фарғона вилоятида халқимизнинг қадимий удум ва анъаналарини тиклаш, уларга қайтадан ҳаёт бағишлашга алоҳида эътибор беріляпти. Фарғона шаҳар хотин-қизлар қўмитаси, «Экосан», «Маҳалла» ва «Камолот» жамғармалари ҳамкорликда ўтказган «Энг ибратли келинчак» кўрик-танлови ҳам мана шундай хайрли тадбирлардан бири бўлди.

Бу танловга қизиқиш ва қатнашчиларни қўллаб-қувватловчиларнинг кўплиги эътиборга олиниб, келинлар баҳси ҳашаматли Тўқимачилар саройида ўтказилди. Конкурсда ёш келинчакларга фақат хонадоннинг муносиб, саранжом-сариштали соҳибасигина бўлиб қолмай, уларнинг қайнона, қайнота, куёв ва оиладаги бошқа аъзолар билан муносабати, болалар тарбияси, уларнинг саломатлиги тўғрисида қайғуриши ҳамда оиладаги тиғиз вазиятларда ўзини тута билиш қобилияти, босиқлиги ва халқимизнинг анъаналари, маросимлари ва удумларини қай даражада билишига ҳам алоҳида эътибор берилди. Шунингдек, ёш оналарнинг минг асрлик қўшиғимиз бўлмиш «Алла»ни айтиш иқтидорлари ва ижодий маҳоратлари ҳам синаб кўрилди.

Бундай танловнинг «Оила йили»да ўтказилиши қатнашчилар зиммасига янада масъулият юклади. Саралаш танловида О. Ғофурова, Л. Усмонова, Г.Умаровалар маҳорати алоҳида таъкидланди. Улар ўртасидаги конкурсда ғолиб чиққан 30-маҳаллада истиқомат қилувчи Лолахон Усмонова Фарғона шаҳрининг «Энг ибратли келинчаги» деб топилди.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЭКОЛОГИЯ

БОҒЛАРГА «ЖОН» КИРДИ

Бир вақтлар Катта Ўзбек йўли атрофида жойлашган Зомин туманига қарашли «Ғолиб», Зарбдор туманининг «Юксалиш», «Тараққиёт», «Оқбулоқ», «Сўғдиёна» хўжаликлари меҳнаткашлари йўл бўйлаб қаровсиз қолган қийтиқ ерларда ҳашар уюштириб, жами 776 гектарли мевазор боғлар яратишганди. Кейинчалик, 1992 йилда вилоят ҳокимининг қарори билан «пахтачилик хўжаликлари боғни удда қилишга вақт тополмайди» баҳонасида шу боғларнинг 505 гектари Жиззах ўрмон хўжалиги, 271 гектари «Ниҳол» ширкат хўжалиги ихтиёрига ўтказилди.

Орадан беш йил ўтиб ажойиб ўрикзору бодомзорлар, олмазорлар, пистазорлар қаровсизликдан қуриб битди. Қамишзор, чакалакзорга айланди. Ховос билан Жиззах шаҳри оралиғида тўқсон чақиримга чўзилган боғларнинг хазон бўлиши ҳеч кимни ташвишга солмади.

Вилоят раҳбарияти тўлиқ ўзгаргач, бу юмушларга ҳам вақт-имкон, куч-маблағ топилди. Боғларга қайта «жон» ато этилди, эскиларини таъмирлашга, янгиларини барпо этишга киришилди. Чунки вилоятнинг янги ҳокими «Ер тўғрисида»ги Қонун асосида шу йил бошида «Катта Ўзбек йўли атрофини ободонлаштириш, янги боғлар яратиш, эскисидан фойдаланиш ҳақида» ибратли қарорга имзо чекди.

Шунга кўра, боғлар аввалги эгаларига қайтарилди. Энди ҳар бир хўжалик жамоаси ўз ҳудудларидаги боғларни бўлишиб олиб, парваришни бошлаб юборди.

Ҳ. НАБИРАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

"Лок колор синтез"
ишлаб чиқарувчи заводи
Наврўз байрами
арафасида
1998 йил
9 февралидан
3 мартигача
вилоятларда
арзонлаштирилган нархларда
Лак-бўёқ маҳсулотлари
кўчма савдо-кўргазмасини ўтказади.

"Навоийулгуржибиржасавдо". Навоий шаҳри, Лермонтов кўчаси, 64. Телефонлар: (43622) 39-530, 38-369, 38-640.

"Самарқандулгуржибиржасавдо". Самарқанд шаҳри, Охунбобоев кўчаси, 85а. Телефонлар: (3662) 35-49-14, 35-30-07, 31-06-19 (факс).

"Қорақалпоқбиржасавдо". Нукус шаҳри, Хўжайли шоссеси, Қорақалпоқулгуржибиржасавдо биноси. Телефонлар: (36122) 77-598, 31-308, 33-531.

"Наманганулгуржибиржасавдо". Наманган шаҳри, Дўстлик шоҳ кўчаси, 18. Телефонлар: (36922) 63-123, 42-481, 41-843, 63-571(факс).

"Бухороқурилишмоллари". Бухоро вилояти, Когон шаҳри, Химзаводская кўчаси, 14. Телефонлар: (36552) 22-217, 22-562, 22-368, 22-451.

Андижон вилояти товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси. Андижон шаҳри, Навоий шоҳ кўчаси, 122. Телефонлар: (3742) 22-17-39, 22-17-37.

Маълумот учун телефонлар: (371) 191-44-46, 191-47-41, 191-74-63(факс).

Ўзбекистон Республикаси Прокуратураси жамоаси республика Прокуратурасининг масъул ходими И. Акромовга падари бузруквори
АКРОМ отанинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Телерадиокомпанияси жамоаси республика телевидениеси бош дирекцияси бош директорининг ўринбосари Тўрамирзо Жабборовга укаси
Шокиржон ЖАББОРОВнинг
бевақт вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси ИИВ нақлиёт ички ишлар бошқармаси раҳбарияти ва шахсий таркиби бошқарма бошлиги, милиция полковниги Анвар Бадалбоевга онаси
Марьям ЖАЛИЛОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон энергетиклар касаба уюшмаси марказий қўмитаси Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши раисининг ўринбосари Э. Ёқубовга отаси
Ҳомил ЁҚУБОВнинг
вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Республика Касаба уюшмаларининг курортлар бошқармаси Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши раисининг муовини Элёр Ёқубовга падари бузруквори
Ҳомил ЁҚУБОВнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси президиуми Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси мухбир аъзоси Толиб Мўминовга акаси
Мақсуд МЎМИНОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия ва ҳамдардлик изҳор этади.

НАВОИЙХОНЛИК

«МАЖОЛИС УН НАФОИС» ҲИКМАТЛАРИ

Азиз ҚАЮМОВ, академик

Навоий ўз даврида ва ундан олдин яшаган ижод аҳли вакиллари тўғрисида маълумот тўплаган. Бу маълумотни саралаб чиқиб, саккиз бобга тақсимлаган. Ана шу «мажлис» деб аталган боблардан иборат китобини «Мажлоис ун нафоис» деб атаган. Бу китобнинг икки таҳрири мавжуд. Биринчи таҳрир 1491 йилда амалга оширилган. 1492-98 йиллари эса Навоий бу асарни қайта таҳрирдан ўтказган, китобни анча тўлдирган ва айрим ўринларини қайтадан ишлаб чиққан.

Шуни унутмаслик керакки, Навоий яшаб ижод этган даврда – XV асрнинг иккинчи ярмида адабиёт кўпроқ форс тилида бўлган. Аммо шу билан бир қаторда, эски ўзбек тили – туркийда ҳам асарлар ёзилган. Баъзи шоирлар фақат форс тилида шеър ёзганлар. Баъзилар форс тилида ҳам, ўзбек тилида ҳам ёзганлар. «Мажолис ун нафоис»да номи айтилган зотларга Навоий ижод аҳлига мансуб зотлар сифатида ёндошган. Уларнинг қайси тилда шеър ёзишига қараб ёндошган эмас. Шунинг учун ҳам бу асар Навоийдан олдинги ва Навоий яшаган даврдаги умумий адабий жараённинг кўзгуси сифатида муҳимдир. Яна шуни таъкидламоқ шартки, Навоийдан олдин ҳам шундай асарлар яратилган эди. Шоирлар тўғрисида маълумот ва уларнинг асарларидан намуналар жамланган бундай асарлар «тазкира» деб аталган.

Навоий замондошларидан Абдураҳмон Жомий ҳам «Баҳористон» китобининг 7-бобида бир гуруҳ шоирлар тўғрисида маълумот берган. Бу даврда Давлатшоҳ Самарқандий ўз тазкирасини яратган. Лекин мавжуд тазкиралар ҳаммаси фақат форс тилида ёзилган эди. Ўзбек тилида яратилган биринчи тазкира Навоийнинг «Мажолис ун нафоис» асаридир. Шундай қилиб, Навоий ўзбек тазкиранавислигига асос солди.

«Мажолис ун нафоис»да тўрт юз эллик тўққиз киши тўғрисида маълумот бор. Аммо уларнинг ҳаммалари ҳам шоир бўлмаганлар. Айрим зотлар бевосита шоирлик билан машғул бўлмаган бўлсалар-да, шеърга муҳаббат қўйган ва шу борада ажойиб фикрлар изҳор этгандирлар.

«Мажолис ун нафоис»нинг биринчи мажлисида Навоий уларнинг мулозаматига эриша олмаган азизлар тўғрисида сўз юритади.

Бу мажлис Амир Қосим Анвар тўғрисидаги маълумот билан бошланган ва Муҳйи тўғрисидаги сўз билан якунланган.

Бу мажлисда Навоий шоир Амирий тўғрисида бундай деб ёзади:

«Мавлоно Амирий – турк эрди ва туркча шеъри яхши воқеъ бўлибдур, аммо шуҳрат тутмабдур. Ва бу байт анинг «Даҳнима»сидиндур:

Не емакдин, не уйқудин
солиб сўз
Емакдан тўюб уйқудир
юмуб кўз».

Шундан сўнг шоирнинг Шайх Камолга қилган ўхшатмаси тўғрисида айтилади ва форсий ғазалидан бир байт келтирилади. Шоирнинг қабри Бадахшон томондаги Арҳан Саройдадир. Навоий яна шу мажлисда Мавлоно Ҳожи Абул Ҳасан, Мавлоно Кутбий, Мавлоно Наимий каби ҳам туркийзабон, ҳам форсийзабон шоирлар тўғрисида хабар берган. Навоий Мавлоно Насимийни таърифлар экан, «Туркий назмларга табъи мулойим эрди» деб ёзади ва унинг қуйидаги матлаъини келтиради:

То адамдин бўлди пайдо
мунча ким ҳусну камол,
Сен париващдек яратмабдур
башардин зулжалол.

Иккинчи мажлисда Навоий учрашган азизлар тўғрисида сўз боради. Аммо ушбу китоб ёзилаётган вақтда (896ҳ. 1490-91м.) улар дунёдан ўтган эдилар.

Бу мажлисда машҳур ўзбек шоири Лутфий тўғрисидаги маълумот диққатга сазовордир. Бу мақолада Лутфийни ўз замонидаги шоирлар шоҳи – малик ул калом деб баҳолангани кўрсатилган. Унинг туркий (эски ўзбек) тили ва форсийда шеърлар битгани, ўн минг мисрада «Зафарнома»ни таржима қилгани қайд этилади. Навоий «Бу фақир борасида Лутфий кўп фотиҳалар ўқубдур» деб хабар беради.

Лутфий тўқсон тўққиз йил умр кўрган. У умрининг охирида Ҳирот яқинидаги Деҳи Канор деган жойда яшаган ва вафотидан сўнг ўша ерда дафн этилган.

Яна бу мажлисда Ҳаримий, Дарвеш Нозурий, Яқиний, Атойи, Муқимий, Камолий, Латифий, Саккокий, Суғдий, Билол, Мир Саид Қобилий, Муҳаммад Али Ғарабий, Мирзабек, Саййид Ҳасан Ардашерларнинг ўзбек тили (туркий)да ёзган шеърларидан намуналар берилган.

Учинчи мажлисда Навоий билан бир вақтда, биргаликда яшаб ижод этган шоирлар тўғрисида сўз боради. Бу мажлис устоз Абдураҳмон Жомий тўғрисидаги мақола билан бошланган. Сўнг Амир Шайхим Суҳайлий, Сайфий, Осафий, Биноий ва бошқа шоирлар тўғрисидаги маълумотлар келтирилади.

Тўртинчи мажлис эса, ўзи гарчи шоир бўлмаса-да, назм борасида зариф ва қадршунос бўлган зотларга бағишланган.

Бешинчи мажлис шеърга мухлис мирзозодалар ва бошқа таъб аҳли; олтинчи мажлис – Хуросондан ташқаридаги фозиллар тўғрисидадир.

Еттинчи мажлис султонлар, уларнинг авлоди ичида шеърга майли бор зотлар ҳақида маълумот беради.

Саккизинчи мажлис тўласича Султон Ҳусайн Бойқаро шеърларининг талқинига бағишланган. Унда Навоий Ҳусайн Бойқаронинг (У Ҳусайний тахаллуси билан шеърлар ёзар эди) «алиф»дан бошлаб то «ёй» ҳарфигача тугалланган шеърларининг айрим байтларига шарҳлар ёзган.

Шундай қилиб, Навоийнинг «Мажолис ун нафоис» асарида XV асрда Хуросон ва Мовароуннаҳрда яшаган адабиёт аҳли ва таъб, дид жиҳатидан уларга яқин турган зариф зотлар тўғрисида маълумот берилади. Ҳар бир мажлисда тилга олинган кишиларнинг ҳаёти тўғрисида Навоий қисқача уларнинг шеърларидан намуналар келтиради.

Аммо шоирлар ижодига баҳо беришда Навоий эҳтиёткорлик билан сўзлайди, айрим танқидга муносиб кишилар тўғрисида Навоий кескин фикр билдиради.

«Мавлоно Абдулло деган киши ўзини Жомийга яқин тутар, лекин маъни юзидан ундан бағоят йироқ эди», деб ёзади Навоий. Мавлоно Абдулло маснавий ёзмоққа мойил эди. Шунинг учун малик ул калом Фирдавсий Тусий, Шайх Низомий Ганжавий, шоирлар султони ва амирлар амири ҳазрат Хожа Хисрав Деҳлавийларни назар-писанд қилмас эди.

Унинг маснавийларига қандай қараши бизга маълум эмас. Навоий киноя билан айтадики, биз ўша устозларнинг мухлисимиз, бизда ҳатто шунга ҳам ҳунар ва қобилият йўқ. Модомики шундай экан, «мундоқ кишининг шеъри (яъни Мавлоно Абдуллонинг – А. Қ.)ни таърифламоққа қандай ҳақимиз бордир».

Шундан сўнг хабар берадики, ушбу асар ёзилаётган пайтда (1490-91) Мавлоно Абдулло «Хамса»дан «Лайли ва Мажнун», «Хисрав ва Ширин», «Ҳафт пайкар»га татаббу (ўхшатма) қилди. «Искандарнома»га жавобан «Зафарнома» ёзмоқда эди. «Шеъри эл орасида бағоят машҳур ва ривожи номақдурдир (чегараси йўқ)».

Шоир Мирзабек тўғрисида Навоий ниҳоят ширин ва ёқимли ифодаларда ҳикоя қилади.

«Мирзабек – инсоният ва хуш ахлоқликда Хуросон ва Самарқанд мулкида ягона эрди. Таъб ва фаҳм ва отару тутарда бу икки мулк йигитлари орасида саромади замона ва зиҳни диққат ва маоний нукудидин Ғаний (маъно бойлигидан бой) ва таъби бу навъ таърифлардан мустағний (ўзига бойлик касб этган)».

Шундан сўнг Навоий шоир Мирзабекнинг бир байтини келтирган:

Кўзунг не бало қаро
бўлубтур?
Ким жонга қаро бало
бўлубтур.

Навоий бу байтни давом эттириб, унинг хотираси учун бу шеърини ўз девонига киритганини ёзади.

«Мажолис ун нафоис»да Навоий адабий ҳаётдаги турли латифаомуз воқеалар тўғрисида ҳам сўзлайди.

Жомий Макка сафарига отланган вақтда Ҳиротдаги Жомий атрофидаги шоирлардан Вайсий ва Соғарий ҳам у билан бирга Маккага боришмоқчи бўлганлар. Сафарга жўнаш пайти келганда Вайсий эшаги йўқлигини баҳона қилиб йўлга чиқмади. Соғарий ҳам бир баҳона билан сафардан қолди.

Амир Суҳайлий бу тўғрида бир қитъа ёзган эди. Бу қитъа эл ўртасида ёйилиб кетди. Навоий Соғарий ҳақидаги мақолада шу қитъани келтирган:

Вайсию Соғарий ба азми
ҳарам
Гашта буданд ҳар душон
сафарий
Лек азон роҳ ҳар ду во
монденд
Он як аз бахарию ин зи
харий.

Маъноси: Вайсий ва Соғарий ҳар икковлари Маккага сафар қилмоқчи бўлдилар. Бироқ у бири эшаги йўқлигидан ва бу бири эса ўзи эшак эканлигидан ул йўлдан қолдилар.

Айрим таъби назм эгаларининг амалий фаолияти эл учун оғир бўлгани ва шу туфайли уларнинг жазо олгани ҳам «Мажолис ун нафоис»да очиқ кўрсатилган.

Масалан, Мавлоно Сонеъий маснавий йўлида шеърлар ёзган. Унинг фаолияти тўғрисида Навоий ёзади: «Вазир эрди. Зулм ва баднафслиғи жиҳатидан подшоҳ сиёсатига гирифтор бўлди ва мақтул бўлди «(Ўлдирилди)».

«Хожа Мусайаб – Ул дағи вазорат бехудлиғидан мусулмонларға ажаб зулмлар қилурға бел боғлаб эрдиким, қазо девонидан бевосита сиёсатқа мустажаб бўлиб ва эл анинг шарридин халос бўлдилар». Маъноси: у ҳам вазирликда ҳаддидан ошиб мусулмонларға турли зулмлар қилмоққа бел боғлади. Турмуш тақозоси билан тўппа-тўғри қаҳри ғазабга учради ва эл унинг зулмидан қутилди.

Яна Ҳуррамий, Сайид Куроза, Сайид Қутиб Лакаданг каби шоирларнинг ўз ёмон феъли-хўйи билан ҳаммани норози қилганларини Навоий очиқ ёзади.

Хуррамий бадмижозлиги туфайли Хуросонда туролмади. Ҳаж сафарига борди. У ердан яна бадфеълроқ бўлиб қайтди. Уни мадҳ этмоққа тил ожиз, ақл қусурлидир. Сайид Куроза ҳам шундай. Хуросонда ундан ҳамма безор бўлгач, Самарқандга борди. У ерда ҳам беҳуда ишлар билан банд бўлди. Унинг қилган ишлари шундай ёмонки, шарҳ этмакка ҳожат йўқ. Навоий Сайид Курозанинг шеърини келтирар экан, ёзади: «Бу матлаъ ул бадбахткинанингдир». Сайид Қутб Локаданг ҳам Сайид Курозанинг шериги эди. У фасод иши учун ўлимга ҳукм этилган. Кейин бу ҳукм қамоқ билан алмаштирилди. Ундан Самарқандга қочди.

Навоий унинг шеърини келтирар экан, ёзади: «Ул нокасгинанинг майли муаммоға кўпроқ воқеъ бўлғон учун бир муаммосин битилди».

Мавлоно Наргис деган шоир «Қайдаким Жузвий рангин ё маънийи нозук кўрса тасарруф қилурға одат қилибдур». Яъни, қай ерда яхши шеър учратса уни ўзиники қилиб олмоқ одати бор эди.

Жаннатий эса «ақли ҳам йўқтур, толеъи ҳам». Ҳозир ҳам саргардон бўлиб юрибди, деб ёзади Навоий. Яна унга қанча ёрдам кўрсатдим, лекин ҳеч ерга еткура олмадим, деб ёзади Навоий.

Қобилий деган шоирнинг шеърини келтирар экан, Навоий ёзади: «Ҳеч мазаси йўқтур ва қофияси ҳам ғалатдур».

Мавлоно Бақоий тўғрисида Навоий дейди: «Ўзини муамоийлиққа ҳам шуҳрат берди. Аммо фақир ҳаргиз андин муамоки, нимага ярагай эшитмадим».

Хожа Мусо ўзини шеърга мансуб деб ҳисоблайди. Аммо ўзининг қўлидан шеър ёзиш келмайди. Табъи назми бор кишиларга ёрмоқ (озуқа) бериб ўз отиға шеър ёздиради ва эл қошида ўқийди. Хабардор кишилар буни билайдилар.

Ана шу келтирилган маълумотдан кўриниб турибдики, Навоий ўз асарига шеър аҳлига мансуб ёки умуман алоқадор бўлган барча кишиларни киритган. Уларга нисбатан ўз шахсий муносабатидан келиб чиқмаган. Демак, масалага ғоят холисона ёндошган. Умумий адабий муҳитни кўрсатмоққа ҳаракат қилган ва бунга эришган.

БИР УМРГА ТАТИР БУ БАЙРАМ

Инсон ҳаётида шодиёна кунлар кўп бўлади. Лекин улардан баъзиларини одам бир умр эслаб юради. Шундай байрамлардан бири «Алифбо» байрамидир. Эндигина мустақил ҳаётга қадам қўйиб, сершовқин ҳаёти-ю, илм олишнинг серзавқ машаққатлари таъсирида юрган болакайларга «Алифбо» байрами оламжаҳон шодлик олиб келади, уларнинг жажжигина юракчаларида бир умр ўчмас муҳрини қолдиради. Бу байрамни улар анчагача эслаб юришади.

Сирғали туманидаги 252-таянч мактабида ҳам «Алифбо» байрами бўлиб ўтди. Ўқишни ўрганганларидан қанчалар мамнун эканликлари болакайларнинг юз-кўзларидан кўриниб турарди.

— Икки йилдан бери болаларга лотин графикасига асосланган ўзбек ёзувини ўргатаяпмиз, — дейди 1-синф ўқитувчиси Шоира Аҳмедова. — Ўтган ўқув йилида, биринчи марта бўлганлиги учунми, бироз қийналгандик. Лекин бу йилги ўқувчиларим катта ҳаётга биринчи қадамларини ўзига хос тантанали бир тарзда бошладилар. Болаларни илк бор синфга олиб кирганимда, уларни ажойиб совғалар кутарди — парталар устида янги папка ва ўқув қуроллари қўйиб қўйилганди. «Бу папка ва ўқув қуролларини сизларга Ўзбекистон Президенти совға қилган», деганимда болаларнинг қанчалар севинганларини бир кўрсангиз эди. Уларнинг кўзидаги шу бир лаҳзалик қувонч сўзсиз митти юракларида бир умрлик из қолдиради. Балки, шу сабаблими, бу йилги ўқувчиларим ўтган йилдагиларга қараганда ўқишни анчагина яхшироқ ўзлаштиришяпти. Аълочиларим ҳам нисбатан кўпроқ.

Байрамни Шоира опанинг қўлида илк бор «Алифбо»ни ўрганиб, ҳозирги вақтда 6-синфда ўқиётган ўқувчилар бошқаришди. Ўқитувчиси ўрнида даврани шу синф ўқувчиси Раъно Эсонова олиб борди. Болакайлар ҳузурига «Алифбо» китоби ташриф буюрди. У ўзини яхши ўқиб-ўрганганларидан мамнун эканлигини билдириб, болаларга «Ўқиш» китобини ҳадя этди.

Алишер Навоий болаларга ўз ғазалларидан ўқиб берди. Амир Темур боболари эса болаларга яхши ўқиб, олим бўлиб, ўз она-Ватанларини янада юксалтириш йўлида сидқидилдан хизмат қилишлари лозимлигини уқтирди ва бу йўлда уларга муваффақиятлар тилади. Унга жавобан болалар ўзларининг эгаллаган билимларини намойиш этишди. Байрамга йиғилган ота-оналари ва меҳмонлар ҳузурида инглиз ва ўзбек тилида шеърлар, ашулалар, турли халқлар ижодига мансуб рақс ва ҳажвий қўшиқларни ижро этишди. Ўзбекистон давлат Мадҳияси ва Пўлат Мўминнинг «Алифбо байрами» шеърини жўровоз бўлиб айтиб беришди.

Байрам сўнггида мактаб директори Насиба опа Камолова алифбони аъло даражада якунлаган 10 нафар ўқувчига мактаб жамоаси томонидан таъсис этилган «Алифбо аълочиси» медалини тақдим этди.

Митти-митти орзулар йиғилиб улкан орзуларга, кичик-кичик муваффақиятлар эса йиғилиб оламшумул кашфиётларга айланади. Шоядки, ўз муваффақиятидан энтикаётган бу болалар бир куни келиб, ўз элини оламга танитган таниқли олимлар, ардоқли санъат-кору муаллимлар бўлиб етишсалар. Қай соҳада бўлмасин, халқига сидқидилдан хизмат қилиб, она-Ватанининг равнақи ва тараққиёти йўлида фидойи инсонлар бўлиб камол топсалар бас.

Муҳаббат ЙЎЛДОШЕВА,
«Халқ сўзи» мухбири.
Тўлқин КАРИМОВ
олган суратлар.

SIEMENS NIXDORF

Германияда № 1 —
Siemens Nixdorf шахсий компьютерлар бозорида пешқадам:
бизнес-компьютерлар борасида Intel-SCENIC Pro асосида, ишчи станциялар борасида Intel-SCENIC Celsius асосида, серверлар борасида Intel Pentium® II Processor ёки Pentium® II Processor with MMX™ Technology процессорлари негизига асосланган Intel-PRIMERGY асосида етакчи.
Бизнинг Европа PC бозоридаги савдомизнинг ўсиши 52 фоизни ташкил этади. Худди шунингдек, SCENIC Celsius 1000 ишчи станциямизнинг тезлиги ҳам тенгсиздир.
Сизга қандай ёрдам беришимиз мумкин?
Қуйидаги телефонларга қўнғироқ қилинг: 132-03-14 ёки 40-67-50.
Бизнинг манзил: 700000, Тошкент, А. Толстой кўчаси, 23-уй.

Шахсий компьютерлар ва серверлар

Siemens Nixdorf: User Centered Computing

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР
Тел.: 136-09-25

Телекоммуникациялар соҳасида фаолият кўрсатаётган корхоналар (ташкилотлар), қўшма корхоналар ва чет эл корхоналарининг раҳбарлари диққатига!

Ўзбекистон Бирлашган телекоммуникация тармоғида лицензиялаштирилган фаолиятни амалга ошириш учун қўлланадиган барча телекоммуникация техник воситалари мажбурий тарзда сертификатлаштирилиши шарт. Телекоммуникация техник воситаларини сертификатлаштириш Электроалоқа техник воситаларини сертификатлаштириш марказий идораси (ЭТВСМИ)нинг ташкилий тузилмасига кирувчи Электроалоқа техник воситаларини сертификатлаштириш идораси (ЭТВСИ) ва Сертификатлаштириш синов маркази томонидан амалга оширилади. Ўзбекистон почта ва телекоммуникациялар агентлиги Ўзбекистон телекоммуникациялари соҳасида фаолият кўрсатаётган корхоналарнинг раҳбарларидан, мувофиқлик сертификатига эга эмасликлари ёки бошқа давлатларнинг тегишли идоралари берган мувофиқлик сертификатларига эга бўлганлари сабабли махсус рухсатномалари (лицензиялари) чақириб олиниши билан боғлиқ англашилмовчиликларга йўл қўймаслик учун, Сертификатлаштириш марказий идорасига мурожаат қилишларини сўрайди.

Боғланиш учун телефонлар: 133-61-88, 133-84-95.
Манзил: Тошкент 700000, А. Толстой кўчаси, 1.

Ўзбекистон почта ва телекоммуникациялар агентлиги

ВРАЧЛАР УЧУН АХБОРОТ
АПЗОН

- ЖКТ катогенларига танлаб таъсир этадиган восита;
- кенг спектр, резистентга ўрин қолмайди;
- ичакларнинг нормал ҳолатини бузмайди;
- ЖКТ бўшлиқларида тўпланади.

ДОЗА
5-10 кун давомида кунига 4 марта 1 таблеткадан

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 133-57-34;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 136-07-94;
Иқтисодиёт 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги 136-37-85
Маънавият 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар 136-29-89, 133-07-48;
Фан, туризм, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик 132-12-08;
Халқаро ҳаёт 132-11-15;
Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001
Буюртма Г — 0984, 41.579 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Рустам АЗИМОВ ва Сергей ЛУКИН томонидан саҳифаланди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Навбатчи муҳаррир — Э. Болиев.
Навбатчи — Ғ. Шермуҳаммад.
Мусаҳҳиҳ — Ш. Машраббоев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 *Босишга топширилди: 21.30* 1 2 3 4 5 6